

Elina Karstu

VIRTUAALIAJAN VITSAUS
Yläkoululaisten kokemuksia internet- ja
kännykkäkiusaamisesta

Erityispedagogiikan
pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2010
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

Karstu, Elina. VIRTUAALIAJAN VITSAUS. Yläkoululaisten kokemuksia internet- ja kännykkäkiusaamisesta. Kasvatustieteen pro gradu – työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 2010. 74 sivua. Julkaisematon.

TIIVISTELMÄ

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli selvittää yläkouluikäisten nuorten kokemuksia internetin ja kännykän välityksellä tapahtuvasta kiusaamisesta. Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka paljon ja minkälaisia internet- ja kännykkäkiusaamisen muotoja nuoret ovat kohdanneet. Lisäksi tutkittiin ovatko perinteinen koulukiusaaminen ja internet- ja kännykkäkiusaaminen yhteydessä toisiinsa sekä kertovatko nuoret kohtaamastaan kiusaamisesta ja kenen puoleen he siinä tapauksessa kääntyvät. Tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena. Tutkimusjoukko koostui Pirkanmaan kolmen seutukunnan: Kaakkois-Pirkanmaan, Tampereen seutukunnan, ja Etelä-Pirkanmaan viiden yläkoulun 1162 oppilaasta. Tutkimusaineisto kerättiin verkkokyselynä, sähköisellä kyselylomakkeella vuoden 2009 toukokuussa. Tutkimus osoitti, että internet- ja kännykkäkiusaaminen on tuttu ilmiö myös suomalaisten nuorten keskuudessa. 70 prosenttia vastaajista oli kuullut siitä, 40 prosenttia oli itse todistanut sitä ja joka viides tunsi jonkun, jota oli kiusattu internetissä tai kännykällä. Verkkokiusaamisen kohteeksi oli joutunut viidennes vastaajista. Heistä 5,1 prosentin kohdalla kiusaaminen oli säännöllistä. Pojat erottuivat verkkokiusaajina: he kiusasivat internetissä ja kännykällä enemmän kuin tytöt, ja myös kiusaamisen laatu pojilla oli säännöllisempää ja luonteeltaan useammin toistuvaa kuin tytöillä. Tytöt puolestaan olivat nähneet verkkokiusaamista enemmän kuin pojat. Koulumenestyksellä havaittiin olevan vaikutusta verkkokiusaamiseen: eniten kiusaamista esiintyi keskinkertaista huonommin koulussa menestyvien oppilaiden keskuudessa. Lisäksi erityisopetuksen pienluokissa opiskelevien keskuudessa esiintyi internet- ja kännykkäkiusaamista enemmän kuin yleisopetuksen luokissa. Kaikkia yleisimpiä verkkokiusaamisen muotoja esiintyi. Yleisin kännykkäkiusaamisen muoto oli ilkeämielisten puheluiden soittaminen ja yleisin internet-kiusaamisen muoto oli juoruilu ja perättömien juttujen levittäminen. Myös sukupuoli erosi toisistaan: tytöt kohtasivat eniten juoruilua ja seksuaalista häirintää, pojat puolestaan kamerakännykkäkiusaamista. Erot sukupuolten välillä olivat tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa. Internet- ja kännykkäkiusaamisen todettiin olevan yhteydessä koulukiusaamiseen. Koulukiusatuista oppilaista enemmistöä kiusattiin myös verkossa: kolmannekselle kiusaaminen oli viikoittaista. Enemmän kuin joka toinen koulukiusaaja kiusasi myös verkossa. Lisäksi koulukiusatuista oppilaista kolmannes ilmoitti kiusaavansa verkossa viikoittain. Nuoret kertoivat kohtaamastaan verkkokiusaamisesta harvemmin kuin koulukiusaamisesta. Kerptomisella ja siitä koetulla helpotuksen tunteella oli yhteys, toisin sanoen sellaiselle taholle kerrottiin, jolle kertominen helpotti. Nuoret uskoutuivat eniten kavereilleen ja sitten vanhemmilleen. Koulun henkilökuntaan turvauduttiin vain harvoin.

Avainsanat: internet- ja kännykkäkiusaaminen, verkkokiusaaminen, nettikiusaaminen, kännykkäkiusaaminen, koulukiusaaminen.

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO.....	5
2 KIUSAAMINEN	8
2.1 Kiusaaminen ilmiönä.....	9
2.2 Kiusaamisen eri muodot.....	10
2.3 Kiusaamista selittäviä tekijöitä	11
3 INTERNET- JA KÄNNYKKÄKIUSAAMINEN.....	14
3.1. Internet- ja kännykkäkiusaamisen terminologiaa	14
3.2 Koulukiusaamisen lainalaisuuksia internet- ja kännykkäkiusaamisessa.....	15
3.3 Internet- ja kännykkäkiusaamisen ominaispiirteitä.....	16
3.4 Internetin virtuaaliset ympäristöt	17
3.5 Tapoja kiusata internetissä ja kännykällä	21
3.6 Internet- ja kännykkäkiusaamisen seuraukset.....	24
4 TUTKIMUSONGELMAT	27
5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	29
5.1 Tutkittavat.....	29
5.2 Mittarin laatiminen.....	32
5.3 Mittarin reliabiliteetti ja validiteetti	33
5.3.1 Mittarin reliabiliteetti.....	33
5.3.2 Mittarin validiteetti.....	33
5.4 Tutkimuksen kulku.....	34
5.5 Aineiston analyysi.....	35
6 TULOKSET	37
6.1 Kuinka paljon nuoret ovat kohdanneet internet- ja kännykkäkiusaamista?	37
6.2 Minkälaisia internet- ja kännykkäkiusaamisen muotoja nuoret ovat kohdanneet?	40
6.3 Internet- ja kännykkäkiusaamisen ja koulukiusaamisen välinen yhteys	42
6.4 Kenelle nuoret kertovat internet- ja kännykkäkiusaamisesta	45
7. TULOSTEN TARKASTELU	47
7.1 Verkkokiusaamisen esiintyminen	47
7.2 Verkkokiusaamisen muodot	49

7.2.1 Verkkokiusaamisen ja koulukiusaamisen välinen yhteys.....	50
7.2.2 Kertovatko nuoret koulukiusaamisesta ja verkkokiusaamisesta?	51
7.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	52
8. POHDINTA.....	54
LÄHTEET	59
LIITEET	64

1 JOHDANTO

Kiusaaminen kouluissa on vakava sosiaalinen ongelma, jonka syitä ja seurauksia on tutkittu paljon. Ensimmäiset kiusaamista koskevat tutkimukset tehtiin 1970-luvulla pohjoismaissa ja tällä hetkellä Suomi on yksi kiusaamista koskevan tutkimuksen edelläkävijämaista (Olweus 1992, 11; Shariff 2008, 10). Meillä kiusaamisen vähentämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi on kehitetty useita interventio-ohjelmia, joista ajankohtaisimpia lienee Opetusministeriön rahoittama, Turun yliopistossa kehitetty KiVa Koulu -hanke, joka syksystä 2009 alkaen on ollut kaikkien halukkaitten ala- ja yläkoulujen käytössä. Alustavat tulokset kiusaamistapausten vähenemisen suhteen ovat lupaavat. (Tuomisto, Salmivalli & Poskiparta 2009, 174–175.) Koulukiusaamisen esiintymistä myös seurataan säännöllisesti. Opetusministeriön (2008) mukaan koulukiusatuksi joutuminen lisääntyi hieman 2000-luvulla peruskoulun yläluokilla. Vähintään kerran viikossa koulu-kiusaamista koki noin 8 prosenttia oppilaista. (Opm 2008, 23.) Myös kouluterveyskyselyn mukaan kiusaaminen on yleistynyt peruskoulun yläluokkien oppilaiden keskuudessa. 7 prosenttia tytöistä ja 10 prosenttia pojista ilmoitti tulleen kiusatuksi vähintään kerran viikossa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2009.) Näiden tutkimusten valossa voidaankin todeta, että kiusaaminen on edelleen huomattava ongelma ja oppilaiden hyvinvoinnin riskitekijä peruskouluissamme.

Koulut ovat uuden haasteen edessä koulukiusaamisen löytäessä uusia väyliä ja keinoja, jotka hyödyntävät alati kehittyvää informaatioteknologiaa, kuten kännyköitä ja internetiä. Helmisen (Järvenpää 2008) mukaan kiusaaminen on siirtynyt koulun pihalta internetiin ja kouluissa joudutaan yhä enemmän selvittämään kouluajan ulkopuolella tapahtuneita internet- ja kännykkäkiusaamistapauksia. Silti kouluissa saatetaan pohtia, onko koulun asia puuttua internet- ja kännykkäkiusaamiseen, joka tapahtuu pitkälti kouluajan ulkopuolella. Selkeä rajanveto ei ole kuitenkaan mahdollista, koska verkossa tapahtuva kiusaaminen ulottuu joka tapauksessa koulun vaikutuspiiriin, vaikuttaen arjen koulutyöskentelyyn. Esimerkiksi kamerakännyköiden yleistymisen on lisännyt kuvaamista koulun alueilla ja kuvien luvaton levittämistä verkossa (MTV3, 2009a). Koulun tehtävä on puuttua kiusaamiseen, tapahtuipa se sitten koulussa tai verkossa (Passi 2009, 6). Puuttuminen ei kuitenkaan välttämättä ole helppoa, vasitenkin kun laki ei ole ajan tasalla. Esimerkiksi kouluissa ei voida kieltää kokonaan kuvaamista, koska se on julkinen paikka, jossa laki sallii kuvaamisen, mutta koulun järjestyssäännöissä voidaan kiel-

tää turvallisuutta ja opetusta häiritsevä kännykän käyttö (MTV3, 2009a). Tällä hetkellä sananvapauden nimissä voidaan toteuttaa jopa ihmishenkiä vaarantavaa toimintaa (Tolvanen 2009).

Sähköisiä viestintävälineitä hyödyntävä kiusaaminen tunnetaan nousevana ilmiönä kautta maailman. Monissa maissa sen olemassaoloon ollaan vasta heräämässä, toisissa sitä on tutkittu jokusen vuoden ajan. Johtavia tutkimusmaita ovat esimerkiksi Yhdysvallat, Kanada ja Englanti. (Shariff, 2008, 43–90.) Ensimmäiset havainnot ilmiöstä tehtiin vuonna 2003, joten verkkokiusaamistutkimus ottaa vasta ensiaskeleitaan (Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell & Tippett 2008, 376). Tähänastisille tutkimuksille yhteistä on niiden pyrkimys saada lisää tietoa ilmiöstä, sen ilmenemismuodoista ja yleisyydestä sekä sukupuolen ja iän vaikutuksesta siihen. Monissa tutkimuksissa pyritään selvittämään internet- ja kännykkäkiusaamisen ja koulukiusaamisen välistä suhdetta, tarkastellaan onko kyse samasta vai täysin eri ilmiöistä. Tutkijat ovat pyrkineet myös selvittämään, miten koulukiusaamisessa muodostuneet roolit näyttäytyvät verkkoareenalla. (Beran & Li 2007; Kowalski & Limber 2007; Smith, Mahdavi, Carvalho & Tippett 2006; Slonje & Smith 2008; Raskauskas & Stoltz 2007.) Internet- ja kännykkäkiusaamisen puuttumiseen suunnattujen tehokkaiden interventio-ohjelmien tarve on jo tiedostettu, mutta niiden toteuttamiseksi tarvitaan lisää tietoa.

Tietoisuus internet- ja kännykkäkiusaamisesta leviää vähitellen kaikkialle ja ilmiötä pyritään saamaan haltuun nyt myös muun muassa Kiinassa, Intiassa, Japanissa ja Uudessa-Seelannissa (Shariff 2008, 43–90). Yhdysvalloissa kännykän ja internetin välityksellä tapahtuvaa kiusaamista pidetään jo merkittävänä kansanterveydellisenä riskinä ja useissa osavaltiossa on laadittu kouluihin säädöksiä, joilla pyritään säätelemään tätä verkossa tapahtuvaa kiusaamista (David-Ferdon & Feldman 2007, 1–5). Suomessa internet- ja kännykkäkiusaamisesta tiedetään vielä varsin vähän, eikä suomalaista tutkimusaineistoa ole juuri saatavilla. Niin KiVa Koulu -hankkeen kuin opetusministeriön koulukiusaamiskyselyssäkin tuodaan esille internet- ja kännykkäkiusaaminen uutena ja harvinaisena kiusaamisen muotona, mutta niissä ei tutkita ilmiötä. Aiheesta on toistaiseksi ilmestynyt ainakin yksi pro gradu -tasoinen tutkimus Lapin yliopistosta vuonna 2008. Suomessa kännykän tai internetin välityksellä tapahtuvaa kiusaamista ovat tutkineet muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Pelastakaa lapset ry internetkyselyin. Arviot verkossa kiusattujen nuorten määrästä Suomessa vaihtelevat 10 ja 29 prosentin välillä (MLL 2009b, 20; Pelastakaa Lapset ry 2009, 7–10). Avoimissa inter-

net-kyselyissä tutkimuksen luotettavuus on kyseenalainen, mutta tuloksia voitaneen pitää suuntaa-antavina.

Tällä hetkellä ei tiedetä kuinka laajasta ja vakavasta ongelmasta internet- ja kännykkäkiusaamisessa on kyse ja paljonko sitä esiintyy. Meillä informaatioteknologian saatavuus on Euroopan huippuluokkaa, joten olosuhteet sähköistä väylää hyödyntävälle kiusaamiselle ovat olemassa. Tilastokeskuksen (2009a) mukaan 83 prosenttia 16–74-vuotiaista suomalaisista oli käyttänyt internetiä keväällä 2008 ja 75 prosentilla kotitalouksista oli internetliittymä. Matkapuhelinliittymiä oli 121,3 prosenttia sataa asukasta kohti, vastaavan luvun ollessa esimerkiksi Yhdysvalloissa 87 (Eurooppa komissio 2009). Suomalaiset nuoret ovat myös osoittautuneet hyvin aktiivisiksi internetin ja kännykän käyttäjiksi. Muun muassa yläkouluikäisistä nuorista noin 80 prosenttia ilmoitti viettävänsä yli 5 tuntia viikossa internetissä (Pelastakaa Lapset ry 2008, 6).

2 KIUSAAMINEN

Kiusaamista on määritelty usein eri tavoin ja määritelmät vaihtelevat eri yhteyksissä. Määritelmien avulla pyritään löytämään vastaus siihen, mikä on kiusaamista ja mikä ei. Hyvin yleisesti kiusaamisen määritelmiin liitetään teon tarkoituksellisuus, systemaattisuus sekä kiusatun ja kiusaajan välinen voimasuhteiden epätasapaino. Salmivallin (1998) mukaan kiusaaminen on systemaattista ja tarkoituksellista toista henkilöä vahingoittavaa käyttäytymistä, joka kohdistuu toistuvasti yhteen ja samaan henkilöön. Kiusaajan ja kiusatun välillä vallitseva voimasuhteiden epätasapaino tekee kiusatusta puolustuskyvyttömän. (Salmivalli 1998, 30–31.) Tämä voimasuhteiden epätasapaino voi olla ruumiillista, henkistä tai sosiaalista. Etenkin pojilla ruumiillinen epätasapaino tarkoittaa, että toinen on kooltaan isompi tai fyysisesti vahvempi kuin toinen. Henkinen epätasapaino puolestaan syntyy toisen osapuolen jäädessä henkisesti alakynteeseen. Tämä saattaa näkyä esimerkiksi siten, että voimasuhteiltaan voimakkaampi osapuoli on sanavalmiimpi, alistavampi, äänekkäämpi tai taitavampi manipuloimaan muita puolelleen. Sosiaalinen epätasapaino puolestaan syntyy, kun toisella on enemmän kavereita ympärillään ja toinen saattaa olla ilman ystävää. (Hamarus 2008, 12.) Näiden näkemysten mukaan kahden, voimasuhteiltaan yhtä vahvan oppilaan välinen nahistelu ei siis ole kiusaamista (Olweus 1992, 15; Salmivalli 1998, 30).

Kiusaamisen määrittelyissä tuodaan hyvin yleisesti esille myös, että se on luonteeltaan toistuvaa ja pitkäkestoista (Olweus 1992, 14; Höistad 2003, 79). Nämä kiusaamisen jatkuvuuden ja toistuvuuden kriteerit ovat herättäneet paljon keskustelua. On pohdittu, kuinka paljon tai kuinka usein kiusaamista pitää tapahtua, että sen voidaan sanoa täyttävän kiusaamisen kriteerit (Hamarus 2006, 13). Olweuksen (1992, 15) mukaan jatkuvuuden ja toistuvuuden kriteereillä pyritään sulkemaan kiusaamisen määrittelystä pois satunnaiset harmittomat negatiiviset teot, joiden kohde saattaa vaihdella tilanteesta toiseen. Kuitenkin yhdenkin kerran vakavahkoa ahdistelua voidaan hänen mukaansa pitää kiusaamisena. Ongelmaan ei taida löytyä yksiselitteistä vastausta. Hamarusen (2008, 13) mukaan onkin mahdotonta sanoa, kuinka kauan tai usein kiusaamista tulisi tapahtua, jotta sen voidaan sanoa muuttuneen luonteeltaan jatkuvaksi ja toistuvaksi. Kysymys on lähinnä teoreettinen. Kun kiusaamista tarkastellaan yhteisöllisenä ilmiönä, jossa kiusaaja hakee kiusaamisen kautta valtaa, niin tämän prosessin kannalta oleellinen seikka ei ole kiusaamisen kesto tai toistuvuus, vaan kiusaajan sen kautta saa-

ma asema ja suosio. (Hamarus 2008, 13, 29.) Useat tutkijat korostavatkin, että kiusaamista tulisi tarkastella kiusatun näkökulmasta. Reinbothin (2006, 14) mukaan yksilön kokemus on kiusaamisen keskeinen kriteeri: toisen käyttäytyminen ei ole kiusaamista, jos sen kohteena oleva ei sitä sellaiseksi koe. Vastaavasti jos henkilö kokee tullessaan kiusatuksi, kiusaamisen selvittelyn lähtökohtana on, että henkilö ei voi kokea väärin (Vartija, Lahtinen, Joki & Soimi 2008, 11).

2.1 Kiusaaminen ilmiönä

Voidaksemme ymmärtää, mistä kiusaamisessa eri sosiaalisissa yhteisöissä – kuten koulussa, työpaikalla tai vaikkapa internetissä – on kyse, tulisi sitä tarkastella laajempina kokonaisuutena ja pyrkiä ymmärtämään sitä ilmiönä. Hamarus (2008, 27) näkeekin kiusaamisen yhteisöllisenä ilmiönä, jonka dynamiikka säilyy aina samana paikasta riippumatta. Toisin sanoen kiusaamisilmiöllä on olemassa tietty pysyvä perusolemus. Kaikkialla, missä on ihmisten välistä vuorovaikutusta ja sosiaalisten suhteiden verkostoa, voi esiintyä kiusaamista (Hamarus 2008, 27). Kiusaamiselle otollinen yhteisö on Erikssonin, Lindbergin, Flygaren ja Danebackin (2002, 126–127) mukaan sellainen, jossa ihmiset eivät voi valita toisiaan, ovat tekemisissä kohtalaisen pitkän ajan eivätkä voi kustannuksitta vaihtaa yhteisöä. Tällaisen yhteisön osallistujien lukumäärä tai läsnäolo voi olla umpimähkäinen ja osallistujat voivat olla periaatteessa ketä tahansa (Eriksson ym. 2002, 128). Näin ollen sen toiminnan kannalta läsnäolijoiden lukumäärä ja henkilöllisyys eivät ole olennaisia seikkoja. Tällaisia kiusaamiselle otollisia yhteisöjä sisältyy ihmisen elämänkaareen useita, aina päiväkodista kouluun ja työpaikalta vanhainkotiin.

Kiusaamista voi ilmetä yhteisöissä useilla eri tasoilla ja tavoilla. Vaikka avoimuus kiusaamista koskevassa keskustelussa onkin lisääntynyt viime vuosina, on edelleen tabuja, joista ei juuri puhuta ja joihin puuttuminen koetaan vaikeaksi. Yksi tällainen tabu on Reinbothin (2006, 13) mukaan työpaikkakiusaaminen. Vaikka kiusaaminen terminä onkin kuvaava ja kaikkien ainakin jollain tasolla ymmärtämä, työpaikoilla on helpompi puhua epäasiallisesta kohtelusta, häirinnästä, epäasiallisesta käyttäytymisestä tai työpaikkaväkivallasta kuin kiusaamisesta (Reinboth 2006, 13–15; Vartia ym. 2008, 7). Koulukiusaamista voidaan tarkastella laajempina kysymyksenä kuin vain oppilaiden välisenä toimintana, kuten perinteisesti on tehty. Myös opettajat voivat kiusata toisiaan

ja oppilas tai oppilaan vanhemmat voivat kiusata opettajaa (Hamarus 2008, 35, 38, 42). Nämä kiusaamisen eri tasot ovat tulleet tietoisuuteen vasta viime vuosina, kun kiusaamisesta on alettu puhua avoimemmin.

Kun kiusaaminen käsitetään ryhmäilmiönä, jossa toimii tietyt ryhmädynaamiset tekijät, on helppo ymmärtää, ettei sitä voida pitää enää vain kiusatun ja kiusaajan välisenä asiana vaan tapahtumana, joka koskettaa koko yhteisöä. Ryhmädynamiikan vaikutus näkyy ehkä selkeimmin yksilön henkilökohtaisten periaatteiden ja ryhmässä tapahtuvan toiminnan välisenä ristiriitana. Salmivallin (2003, 19, 32) mukaan oppilaat saattavat toimia kiusaamistilanteessa ryhmän normien sanelemana tavalla, joka vahvistaa ja ylläpitää kiusaamiskierrettä, vaikka suurin osa heistä ei henkilökohtaisesti hyväksyisikään kiusaamista. Esimerkiksi koulukiusaamisessa osapuolten välinen roolijako ja keskinäiset voimasuhteet ovat hyvin selkeät. Sillä, millaisia rooleja lapset omaksuvat kiusaamistilanteissa on suuri merkitys kiusaamisen jatkumisen kannalta. Luokkatasolla on löydettävissä paitsi kiusaajan ja kiusatun myös apurin, kannustajan, puolustajan ja hiljaisen hyväksyjän roolit. Kiusatun rooliin joutunut oppilas on usein epäsuosittu paitsi kiusaajan, vähitellen myös koko ryhmän silmissä. Tällaiseen asemaan joutuneen oppilaan on vaikea päästä roolistaan eroon. (Salmivalli 1998, 47; Salmivalli 2003, 19, 33.) Kiusaajaa Salmivalli (1998, 51) luonnehtii kiusaamisprosessin aloittajaksi, joka yllyttää tai pakottaa muita osallistumaan kiusaamiseen. Apuri puolestaan osallistuu kiusaamiseen avustamalla kiusaajaa, muttei varsinaisesti aloita kiusaamista. Kannustaja antaa jollakin tavalla myönteistä palautetta kiusaajalle. Nauraminen, yleisönä oleminen ja kiusaajan kannustaminen voivat toimia kiusaajan kaipaamana myönteisenä palautteena. Puolustaja asettuu kiusatun puolelle ja pyrkii saamaan kiusaamisen loppumaan. Hiljainen hyväksyjä puolestaan seuraa sivusta tapahtumien kulkua puuttumatta siihen. (Salmivalli 1998, 51–52; Salmivalli 2003, 33.) Huomionarvoisaa on se, että roolit saattavat olla myös tahattomia eli henkilö ei itse välttämättä tiedosta tilanteen roolijakoa saati omaa osuuttaan siinä.

2.2 Kiusaamisen eri muodot

Tutkijat vaikuttavat olevan yhtä mieltä siitä, että kiusaaminen on luonteeltaan aggressiivista. Hamaruksen (2008, 45) mukaan väkivaltaa tai aggressiota voidaan pitää yhtä hyvin kiusaamisen ylä- kuin alakäsitteenäkin. Alakäsitteenä se tarkoittaa fyysistä väkival-

taa ja yläkäsitteenä se on ilmiön nimi, jolloin sen alapuolelle sijoittuu erilaisia muotoja, joilla toista voidaan kiusata (Hamarus 2008, 45). Myös Salmivalli (1998, 29) pitää kiusaamista aggressiona, vaikka kiusaaja ei välttämättä ole aggressiotilassa kiusatessaan. Vaikka tytöt ja pojat ovat eri tavoin aggressiivisia, molemmille sukupuolille tavallisinta kiusaamista on nimittely ja haukkuminen. Aggressiivisessa käyttäytymisessä voidaan erottaa suorat strategiat, jotka ovat tyypillisempiä pojille, ja epäsuorat strategiat, joiden käyttö on luonteenomaista tytöille. Suorassa kiusaamisessa aggressio osoitetaan esimerkiksi lyömällä ja potkimalla tai haukkumalla ja huutamalla, kun taas epäsuora aggressio, nimensä mukaan, pyrkii vahingoittamaan uhria kiertoteitse. (Hamarus 2008, 45; Salmivalli 1998, 35–37; Macklem 2003, 55, 60.) Niin Höistad (2003) kuin Holmberg-Kaleniuskin (2008) kutsuvat epäsuoraa kiusaamista hiljaiseksi tai henkiseksi piilo-kiusaamiseksi. Se voi olla sanatonta, perustua kehonkieleen, ilmeisiin, katseisiin, kiusaajien väliseen hiljaiseen yhteisymmärrykseen tai toisen kohteluun kuin hän olisi ilmaa (Holmberg-Kalenius 2008, 23; Höistad 2003, 80).

2.3 Kiusaamista selittäviä tekijöitä

Kiusaamistapahtuman ymmärtämisen ja siihen puuttumisen kannalta on tärkeää pohtia, mitkä tekijät vaikuttavat roolien muodostumiseen ja kiusaamisen alkamiseen. Kiusaamisen kohde ja kiusaamisen kannattajat valikoituvat testaamisprosessin kautta (Hamarus 2006, 136). Testaaminen kuuluu olennaisesti ryhmänmuodostusvaiheeseen. Sen avulla saadaan tietoa toisista ihmisistä, heidän sosiaalisista taidoistaan ja tavasta reagoida pieneen ”herjanheittoon”. Harjunkosken ja Harjunkosken (1994, 27) mukaan testaaminen on hyvin yleistä ja lähes jokainen lapsi tulee kaveripiirinsä kokeilemaksi jossakin vaiheessa koulunkäyntiään. Kiusatuksi valikoituukin henkilö, joka poikkeaa jotenkin yhteisön kulttuurisista arvoista, jolloin hänelle on helppo tuottaa toiseus, yhteisön ulkopuolisen asema. Toiseudella tarkoitetaan tässä tapaa hahmottaa ryhmään kuulumattomat toisiksi, ulkopuolisiksi ja liittää heihin erilaisuuden ja toisarvoisuuden piirteitä. Näitä piirteitä voi löytää mistä vain: ulkonäöstä, vaatetuksesta, taidoista, perheestä ja niin edelleen. (Hamarus 2008, 29.) Kiusaamisen syyksi kelpaa lähes mikä tahansa ominaisuus, joka erottaa kiusatun muista (Lämsä 2009b, 60). Henkilöä, jota kiusataan, pidetään yhteisössä jollakin tavalla outona tai erilaisena ja hänen kanssaan on epäluontevaa olla tekemisissä (Shariff 2008, 9).

Koulumaailmasta voidaan löytää tiettyjä lapsiryhmiä, joista tulee helposti uhreja. Kowalskin, Limberin ja Agatstonin (2008, 25–26) mukaan tällaisiin riskiryhmiin kuuluvat lapset, joilla on oppimisvaikeuksia, tai lapset jotka poikkeavat fyysisesti toisista. Seksuaalisuuteen liittyvät asiat ovat etenkin ylemmillä luokilla arka asia. ”Homotteluksi” kutsutun kiusaamisen kohteeksi joutuvatkin helposti tyttömäiset pojat tai poikamaiset tytöt. Poika saatetaan leimata tyttömäiseksi, mikäli hän ei ole vahvasti urheilullinen, hän on pienempi kuin muut tai hänen ulkonäkönsä on jotenkin poikkeava. (Kowalski ym. 2008, 26; Shariff 2008, 21.) Internetin nuorten palstoilta löytyy useita kiusattujen kirjoituksia aiheesta (MLL 2008b). Uhreiksi ajautuvilla on myös tiettyjä henkisiä ominaisuuksia, jotka voivat olla paitsi kiusaamisen seurauksia, myös kiusaamiselle altistavia tekijöitä. Esimerkiksi heikko itsetunto, ahdistuneisuus tai masennus saattaa Kowalskin ym. (2008, 25) mukaan viestiä muille, että nämä nuoret ovat helppoja uhreja. Tyypilliset uhrin ovat ahdistuneempia ja turvattomampia kuin oppilaat yleensä. Heillä on heikko itsetunto, negatiivinen kuva itsestään ja tilanteestaan. (Olweus 1992, 33.) Nuori voi pitkään jatkuneen kiusaamisen seurauksena leimata itse itsensä, väheksyä itseään ja käyttäytyä alistuvasti. Tällöin hänen reaktionsa uusissakin tilanteissa toimivat kiusaamista laukaisevina tekijöinä. (Lämsä, Kiviniemi & Pönkkö 2009, 105.)

Kiusatuksi tulevat luokitellaan yleensä kahteen päätyyppiin: passiivisiin ja provosoiviin uhreihin (Kowalski ym. 2008, 24–25; Olweus 1992, 55). Siinä missä passiivista uhria luonnehtii ahdistunut tai vetäytyvä reaktiomalli yhdessä fyysisen heikkouden kanssa, provosoivia uhreja luonnehtii ahdistunut ja aggressiivinen reaktiomalli (Olweus 1992, 34, 37, 55). Kiusaamistilanteessa passiivinen uhri ei kosta hyökkäyksiä tai loukkauksia, kun taas provosoiva uhri vastaa aggressiivisesti kokiessaan tullessaan loukatuksi (Olweus 1992, 34; Kowalski ym. 2008, 31). Provosoivat uhrin ovat usein rauhattomia ja keskittymiskyvyttömiä. He tulevat kiusatuiksi, mutta kiusaavat myös itse. Heistä käytetäänkin usein nimitystä kiusaaja-uhri. He luovat ympäristöönsä rauhattomuutta ja herättävät ärtymystä ja luovat jännitteitä. Heidän käyttäytymisensä provosoi muita ja herättää negatiivisia tunteita ja reaktioita muissa. (Olweus 1992, 31, 35, 55.) Kowalskin ym. (2008, 31) mukaan provosoivat uhrin ovat usein kömpelömpiä ja kypsymättömpiä kuin ikätoverinsa ja heillä on vaikeuksia lukea sosiaalisia tilanteita.

Kiusaamisen taustalta saattaa löytyä useita eri syitä, kuten erilaisia henkilökohtaisia motiiveja tai perhesyitä. Myös koulu ja siihen liittyvät yhteisölliset ja sosiaaliset tekijät saattavat olla kiusaavan käyttäytymisen taustalla. (Kowalski 2008, 30.) Syitä kiusaajan roolin omaksumiseen on etsitty muun muassa kiusaajan kotikasvatuksesta,

joka on saattanut olla tunteetonta, alistavaa tai kotona ei ole annettu lapselle johdonmukaisia rajoja tai lapsi on omaksunut aggressiivisen käyttäytymismallin (Kowalski ym. 2008, 31; Olweus 1992, 41; Salmivalli 2003, 31). Osalle nuorista kiusaaminen on tapa ulkoistaa omaa pahaa oloaan (Veivo-Lempinen, 2009, 201). Kiusaamisen taustalla voivat olla kiusaajan epävarmuus, itsetunto-ongelmat, kateus kiusattua kohtaan, pelko sosiaalisen aseman menettämisestä, ennakkoluulot ja ymmärtämättömyys erilaisuutta kohtaan (Lämsä 2009b, 60). Kiusaajalta vaaditaan myös tiettyjä ominaisuuksia. Etenkin epäsuorien kiusaamisen menetelmien käyttö edellyttää sosiaalista älykkyyttä eli eräänlaista ihmissuhdetaitoa, kykyä tehdä havaintoja ja taitoa vaikuttaa muihin hienovaraisesti omien päämäärien saavuttamiseksi. Vain sosiaalisesti älykäs henkilö pystyy manipuloimaan muita tiettyä henkilöä vastaan. (Salmivalli 1998, 39–40.)

3 INTERNET- JA KÄNNYKKÄKIUSAAMINEN

Kiusaamisen määrittely on muuttunut ajan saatossa ilmiöstä saadun tiedon myötä. 1980-luvulla kiusaaminen ja aggressio nähtiin lähes yksinomaan suorana fyysisenä tai verbaalisenä hyökkäyksenä. 1990-luvulla määrittely laajentui käsittämään myös epäsuoran kiusaamisen muodot. (Slonje & Smith 2008, 147.) Ja nyt 2000-luvulla olemme sijoittamassa uusinta kiusaamisen virtuaalista muotoa kiusaamisen kentälle. Tätä uutta kiusaamismuotoa pyritään ymmärtämään koulukiusaamisen ja siihen liittyvien ilmiöiden pohjalta. Williamsin ja Guerran (2007, 15) mukaan internet- ja kännykkäkiusaamisen määrittelyä pidetään erittäin tärkeänä, koska se luo perustaa sille, miten ilmiötä tullaan käsittelemään, ymmärtämään ja miten sitä pyritään saamaan hallintaan. Intervention kannalta keskeinen kysymys kuuluukin: onko verkkokiusaaminen perinteisen kiusaamisen uusi ja nopeasti yleistynyt muoto, joka hyödyntää sähköistä kommunikaatioteknologiaa ja päteekö siihen samat lainalaisuudet kuin perinteiseen kiusaamiseen, vai onko kyseessä oma, erillinen ilmiönsä (Williams & Guerra 2007, 15).

Willardin (2004, 1) mukaan internet- ja kännykkäkiusaaminen on toista ihmistä kohtaan osoitettua julmuutta, jossa hyödynnetään internetiä, kännykkää tai muuta digitaalista teknologiaa sosiaalisen aggression ilmaisun välineenä. Se on verkossa toteutettavaa sosiaalista julmuutta, joka voidaan toteuttaa sähköpostin, pikaviestinten, chatkeskusteluiden tai internet-sivustojen kautta tai matkapuhelimeen tulevien ilkeämielisten viestien tai kuvien välityksellä (Kowalski ym. 2008, 1). Se on tahallista ja toistuvaa luonteeltaan epäystävällistä toimintaa, jota voidaan toteuttaa ryhmässä tai yksilönä (Belsey 2005).

3.1. Internet- ja kännykkäkiusaamisen terminologiaa

Tähänastiset tutkimukset ovat lähes yksimielisesti viitanneet sanalla kiusaaminen perinteiseen koulukiusaamiseen. Informaatioteknologiaa hyödyntävä kiusaaminen on niin uusi ilmiö, etteivät sitä kuvaavat termitkään ole vielä vakiintuneita, saati että niistä oltaisiin yksimielisiä. Tähänastisissa tutkimuksissa informaatioteknologiaa hyödyntävästä kiusaamisesta on käytetty suhteellisen vakiintuneita termejä ”cyberbullying”, tai ”electronic bullying”. (Li 2006, 157.) Näiden termien käyttäminen edellyttää, että kyseessä on perinteisen koulukiusaamisen kriteerit täyttävä toiminta, joka todistettavasti on yh-

teydessä reaali maailmassa tapahtuvaan kiusaamiseen. Tätä ei vedenpitävästi ole voitu todistaa, vaikka useat tutkimukset antavatkin viitteitä siihen suuntaan (Ks. Smith, Mahdavi, Carvalho & Tippett 2006, 6; Raskauskas & Stoltz 2007, 565; Patchin & Hinduja 2006, 152) Onkin ehdotettu, että kiusaamisen sijaan puhuttaisiin häirinnästä (”cyber harassment”) (Wolak, Mitchell & Finkelhor 2007, 51). Ongelmalliseksi sanan käytön tässä yhteydessä tekee se, että sitä käytetään usein englanninkielisissä tutkimuksissa erityisesti seksuaalisen häirinnän yhteydessä. Seksuaalinen häirintä puolestaan saattaa olla internet- ja kännykkäkiusaamisen yksi muoto, mutta se ei ole riittävän kattava termi kuvaamaan koko ilmiötä kaikkine muotoineen. (Macklem 2003, 3–4.)

Mikäli internet- ja kännykkäkiusaamista kuvaavan termin löytäminen on ollut hankalaa englannin kielellä, on se sitä ollut suomeksikin. Tällä hetkellä virallista suomenkielistä termiä ilmiölle ei ole olemassa. Sanastokeskus (Suhonen 2008) suosittelee termiä verkkokiusaaminen. Sana määritellään verkkohäiriköinniksi, jolla pyritään kiusaamaan tiettyä henkilöä (Suhonen 2008). Valitettavasti tämä suomenkielinen sanavastine ei ole määrittelyltään yhtä kattava kuin sen alkuperäinen englanninkielinen muoto, sillä ilmiön kannalta yksi keskeinen kiusaamisen muoto eli kännykän kautta tapahtuva kiusaaminen on jäänyt tästä suomenkielisestä määrittelystä pois. Termiä ”nettikiusaaminen” voidaan Sanastokeskuksen (Suhonen 2008) mukaan käyttää arkityylissä, koska sana on jo yleisesti käytössä. Hamarus (2008, 71) käyttää termiä ”saippaaminen”, joka on ilmeisesti johdettu englanninkielen sanasta ”cyberbullying”.

Tässä tutkimuksessa käytetään termiä ”internet- ja kännykkäkiusaaminen”, koska se on ilmaisuna varsin selkeä ja kuvastaa tutkittavaa ilmiötä hyvin, osoittavathan Kowalskin ym. (2008, 2) mukaan tähänastiset tutkimukset, että kaksi huomionarvoisinta sähköisen kiusaamisen väylää ovat internet ja kännykkä. Käytän myös synonyymina termiä ”verkkokiusaaminen”, mutta otan oikeudekseni sisällyttää siihen myös matkapuhelimen välityksellä tapahtuvan kiusaamisen. Myös informaatioteknologiaa hyödyntävällä kiusaamisella viitataan samaan asiaan.

3.2 Koulukiusaamisen lainalaisuuksia internet- ja kännykkäkiusaamisessa

Internet- ja kännykkäkiusaamista ja sen lainalaisuuksia tarkasteltaessa perinteiselle kiusaamiselle asetettuja kriteereitä joudutaan tarkastelemaan uudesta näkökulmasta. Sharif-

fin (2008, 34) mukaan internet- ja kännykkäkiusaamisen voidaan katsoa olevan luonteeltaan toistuvaa ja pitkäkestoista jo yhden kiusaamiskerran jälkeen, koska kerran internetiin laitettu manipuloitu kuva tai muu sellainen on erittäin hankalaa saada sieltä pois. Mikäli sen sieltä saa poistettua, on se mahdollisesti ehditty lukemaan ja lataamaan jo tuhansia kertoja (Shariff 2008, 34). Siinä missä valta-asema voi perinteisessä kiusaamisessa tulla fyysisestä ylivoimasta tai sosiaalisesta asemasta, verkossa valtaa voi tuoda yksinkertaisesti taitavuus käyttää teknisiä välineitä. Verkkokiusaamisesta voidaan siis löytää väkivallan, toistuvaisuuden sekä voimasuhteiden epätasapainon elementit kiusaajan ja kiusatun välillä. (Patchin & Hinduja 2006, 152; Beran & Li 2007, 18.)

Samoin kuin perinteisestä koulukiusaamisesta, myös internet- ja kännykkäkiusaamisesta voidaan löytää sekä suorja, että epäsuoria kiusaamisen muotoja. Epäsuorana internet- ja kännykkäkiusaamisena voidaan pitää periaatteessa kaikkia samoja epäsuoria muotoja kuin perinteisessäkin kiusaamisessa, kiusaaminen vain toteutetaan internetin tai kännykän välityksellä. Tämän lisäksi internet- ja kännykkäkiusaamisella on omia epäsuoria muotojaan, joita voidaan toteuttaa vain sähköisissä viestimissä. Yksi tällaisista kiusaamistavoista on Kowalskin ym. (2008, 44) mukaan ulkopuolisen henkilön käyttäminen hyvin suunnitellun kiusaamisen toimeenpanijana. Tällaisen epäsuoran kiusaamisen toteuttajana voi toimia esimerkiksi jonkin internet-sivuston järjestelmänvalvoja, jonka tehtävänä on seurata sivustojen viestintää ja poistaa asiattomat keskustelijat linjoilta. Kiusaaja käynnistää tapahtumaketjun provosoimalla uhriaan, kunnes tämä suuttuu ja vastaa epäasiallisella tavalla kiusaajalle. Kiusaaja tekee ilmoituksen järjestelmänvalvojalle, joka poistaa uhrin keskustelupalstalta ja samalla toteuttaa tietämättään kiusaajan suunnitelman. (Kowalski ym. 2008, 44.) Toinen epäsuora tapa kiusata internetissä tai kännykällä on Willardin (2004, 1) mukaan toisena ihmisenä esiintyminen. Tähän ja muihin tapoihin kiusata internetissä ja kännykällä tutustutaan luvussa 3.5.

3.3 Internet- ja kännykkäkiusaamisen ominaispiirteitä

Internet- ja kännykkäkiusaamisella on ominaisuuksia, jotka erottavat sen perinteisestä koulukiusaamisesta. Ensinnäkin verkkokiusaaminen hyödyntää olemassa olevaa teknologiaa, joka kehittyy koko ajan (Williams & Guerra 2007, 15). Näin ollen verkkokiusaamiselle onkin ominaista nopea muuntuvuus. Toiseksi verkkokiusaamiselle ominaista on kiusaamista todistavan yleisön laajuus ja tiedon nopea leviäminen. Sähköiset

kiusaamisviestit ja materiaalit, esimerkiksi internetiin ladatut valokuvat ovat nopeasti levitettävissä laajalle yleisölle. Verkossa tapahtuva kiusaaminen, kuten epäkunnioittava käytös, haukkuminen, uhkailu tai juoruilu saattaa levitä kiusatun maailmaan kokonaisvaltaisesti elosalaman tavoin. (Patchin & Hinduja 2006, 155; Kowalski & Limber 2007, 23; Slonje & Smith 2008, 148; Li 2006, 5.) Kolmanneksi internet- ja kännykkäkiusaaminen voi tapahtua anonyymina. Mannerheimin lastensuojeluliiton (2008a) mukaan negatiivissävytteiset viestit lähetetään usein nimettömänä tai väärällä nimellä ja ne sisältävät uhkailua tai järkyttävää aineistoa. Verkossa kiusaavan on helppo salata henkilöllisyytensä. Patchinin ja Hindujan (2006, 154) mukaan tilapäiset sähköpostiosoitteet ja nimimerkkien käyttö tekevät lähes mahdottomaksi kiusaajan tunnistamisen.

Anonymiteetin tuoma suuri ongelma on, ettei internet- ja kännykkäkiusaaja välttämättä joudu vastaamaan tekosistaan, eikä siten tiedosta kuinka paljon hän on satuttanut kiusaamaansa henkilöä (Slonje & Smith 2008, 148). Ilman kiinnijäämisen pelkoa kiusaaja saattaa rohkaistua vihamielisten toimiensa toteuttamisessa. Kowalskin ja Limberin (2007, 23) mukaan ilman suoraa palautetta teoistaan, ei synny myöskään empatiaa tai katumusta. Verkon välityksellä tapahtuvasta kommunikaatiosta puuttuu yksi viestinnän keskeinen elementti: uhrin tunnereaktion, kuten itkun tai surun näkeminen, joka muuten säätelisi vuorovaikutusta ja estäisi toista menemästä liian pitkälle. Anonyymina ja internetin välityksellä ihmiset voivatkin sanoa asioita, joita eivät sanoisi kasvotusten. Samasta syystä myös väärinymmärryksen mahdollisuus kasvaa. (Kowalski & Limber 2007, 23.) Verkkokiusaaminen vaatii vähemmän rohkeutta ja energiaa kuin perinteinen koulukiusaaminen (Patchin & Hinduja 2006, 154). Perinteisessä kiusaamisessa on aina olemassa se mahdollisuus, että uhri antaa samalla mitalla takaisin. Verkkokiusaajan ei tarvitse pelätä kosta, koska kiinnijäämisen pelko on anonymiteetistä johtuen pieni. Verkkokiusaamisessa tältä vaaralta suojelee myös kiusaajan ja uhrin välinen fyysinen etäisyys. (Beran & Li 2007, 24.) Edellä mainituista syistä internet- ja kännykkäkiusaamiselta on vaikea suojautua ja kiusattua on vaikea puolustaa (Slonje & Smith 2008, 148; Beran & Li 2007, 24).

3.4 Internetin virtuaaliset ympäristöt

Yhteiskuntamme nopean teknistymisen, verkottumisen ja globalisaation myötä 1980-luvun jälkeen syntyneet lapset ja nuoret ovat syntyneet ”uuteen yhteiskuntaan”, toisin

kuin vanhempansa. Kankaan, Lundvallin ja Sintosen (2008, 5) mukaan nämä ”milleniaalisukupolven” edustajat ovat monella tavalla mediataitoisia ja oppimiskykyisiä tietotekniikan ja internetin palveluiden käytössä. Näiden lasten ja nuorten elämässä internet on aina ollut läsnä ja luonteva osa heidän elämäänsä. Lasten ja nuorten mediamaailmaa kuvaakin monikanavaisuus. Tämä tarkoittaa usean median yhtäaikaista käyttöä limittein. Jopa puolet nuorista tekee jotakin muuta samalla kun esimerkiksi katsoo televisiota. Nämä uudenlaiset toimintatavat heijastuvatkin muun muassa ajankäyttöön. Arjen toimintojen ohessa voi samanaikaisesti olla läsnä internetin eri virtuaalisissa ympäristöissä ja yhteisöissä. Teknologia linkittää myös koulu- ja vapaa-aikaa, sillä koulupäivän aikana on teknisesti mahdollista olla läsnä myös internetissä. (Kangas ym. 2008, 4–6.) Nuorten nettielämää ja oikeaa elämää onkin vaikeaa erottaa toisistaan, koska ne ovat niin tiiviisti yhteydessä toisiinsa (Passi 2009, 6). Virtuaalimaailmassa tapahtuneilla asioilla on vaikutusta jokapäiväiseen elämään ja reaalielämän asioilla on vaikutusta virtuaalimaailmaan (Patchin & Hinduja 2006, 155; Beran & Li 2007, 24; Kowalski & Limber 2007, 23). Vaikuttaisi siltä, että myös kiusaaminen muuttaa luonnettaan verkosta reaali maailmaan ja päinvastoin. Yhdysvalloissa on ollut tapauksia, joissa verkkokiusaaminen on johtanut fyysiseen väkivaltaan. Verkkokiusatun autoon on kohdistettu ilkivaltaa, kotitalon edustalle on kirjoiteltu asiattomuuksia spray-maalilla ja hapolla täytetty pullo on paiskattu uhrin kotitalon ulko-oveen. (Patchin & Hinduja 2006, 149, 155; Raskauskas & Stoltz 2007, 571.) Suomessa on myös tapauksia, joissa internetissä alkanut harkitsematon kommentti on laukaissut kostotoimenpiteenä koulukiusaamisen. Vähitellen kiusaaminen on siirtynyt koulusta verkkoon IRC-gallerian vihasivustoiksi. (Passi 2009, 6.)

Mannerheimin lastensuojeluliitto, joka on tutkinut lasten ja nuorten internetin käyttötottumuksia, jakaa virtuaaliset ympäristöt käyttötarkoituksen mukaan sosiaaliseen käyttöön, tiedonhankintaan, asioiden hoitamiseen sekä viihdekäyttöön ja elämysten hankintaan. Nuorten internetin käytön lähtökohtana on usein sosiaalinen kanssakäyminen verkon välityksellä. (MLL 2006, 9–11.) Yksi lasten ja nuorten elämysmaailmaan kuuluva tapa solmia ja pitää yllä suhteita on verkkoyhteisöllisyys. Verkkoyhteisöllisyyden muotoja ovat esimerkiksi pelaaminen, chattailu tai verkkosivustot, joissa kerrotaan ja keskustellaan nuorten elämään liittyvistä asioista. Verkkoyhteisöt tarjoavat tilan ja paikan ilmaista itseään, kertoa ajatuksistaan ja tunteistaan ja luoda läheisiä suhteita muihin saman kiinnostuksen kohteen jakaviin ihmisiin. (Suoranta & Lehtimäki 2003, 31–32.) Pelastakaa lapset ry:n (2006) tutkimuksen mukaan 11–17-vuotiaat käyttävät

internetiä pääasiallisesti juuri yhteydenpitoon. Yhteydenpito internetissä on nopeaa, helppoa ja edullista, eivätkä maantieteelliset seikat aseta rajoituksia (Pelastakaa Lapset ry 2006, 9).

Seuraavaksi esitellään muutamia yleisimpiä sivustoja, joissa nuoret käyvät, sekä tapoja miten kiusaaminen voi näyttäytyä niissä.

Pikaviestimet ovat omalle koneelle ladattavia ohjelmia, jotka ”mahdollistavat reaaliaikaisen yhteydenpidon ennalta määritellyn osallistujajoukon valittujen jäsenten välillä silloin, kun he ovat yhteydessä tietoverkkoon samanaikaisesti” (Tietotekniikan termitalkoot 2005). Puhekielessä pikaviestiohjelmasta käytetään termiä ”mese” tai ”messettäminen”. Kowalskin ym. (2008, 52) mukaan internet-kiusaamista esiintyy yleisimmin juuri pikaviestimissä.

Verkkoyhteydellä eli ”chattailulla” tarkoitetaan Tietotekniikan termitalkoiden (2006) mukaan: ”kahden tai useamman käyttäjän reaaliaikaista viestien vaihtoa tietoverkossa”. Chat” -yleisnimellä tarkoitetaan internetissä toimivia avoimia ja reaaliaikaisia keskustelutiloja. Chattailua” on myös IRC:n (Internet Relay Chat) käyttö, josta on suomen kieleen muodostettu verbi ”irkata”. (MLL 2006, 11; Tietotekniikan termitalkoot 2006.) Usein chat-sivustot on rakennettu jotain tiettyä teemaa käsitteleväksi tai ne on suunniteltu ihmisten väliseen vapaaseen vuorovaikutukseen. Kowalskin ym. (2008, 55) mukaan internetkiusaamista esiintyy chateissa suhteellisen paljon, ja se voi ilmetä panetteluna, kytäämisenä tai liekityssotana. Ihmiset esiintyvät internetissä hyvin erilaisina henkilöinä esimerkiksi ikänsä, sukupuolensa tai persoonallisuuden piirteittensä osalta, kuin mitä he oikeasti ovat. Tätä harrastavat muun muassa seksuaaliset saalistajat ja väijyjät. (Kowalski ym. 2008, 55.)

Internetin sosiaaliset sivustot mahdollistavat samanhenkisten ihmisten kohtaamisen virtuaalisesti. Boyd (2009) luonnehtii esimerkiksi MySpacea ja Facebookia sosiaalisiksi verkkosivustoiksi, jonne ihmiset voivat luoda profiilit ja linkittyä yhteen. Profiilit sisältävät yksilön henkilökohtaisen esittelyn, sinne voidaan ladata valokuvia ja listata mielenkiinnon kohteita (Boyd 2009). Sosiaalisten sivustojen suosituimmuudesta kertoo niiden nopea käyttöönotto laajan yleisön keskuudessa. Shariffin (2008, 35–37) mukaan esimerkiksi MySpace sivusto luotiin vuonna 2004 ja vuonna 2006 sillä oli jo yli 78 miljoonaa käyttäjää. Facebookin käyttäjämäärä puolestaan ylitti 300 miljoonan rajan syyskuussa 2009 (MTV3 2009b). Maailmanlaajuisesti suosituimpia ja tunnetuimpia sivustoja tänä päivänä ovat MySpace, Facebook, LiveJournal, Friendster, Nexopia, Xanga, Xanga, Imbee ja Bebo (Kowalski ym. 2008, 50). Internetin sosiaalisiin sivustoihin

sisältyvät myös erittäin suositut kuvagalleriat, kuten esimerkiksi Irc-galleria, Kuva-ke.net, ii2.org ja monet muut vastaavat, joissa oman valokuvan voi laittaa julkisesti katseltavaksi ja kommentoitavaksi. Mannerheimin lastensuojeluliiton (2006, 11) mukaan 74 prosenttia kuvagallerioiden asiakkaista käyttää sivustoa päivittäin. On myös sosiaalisia sivustoja, jotka on suunnattu kuolleiden henkilöiden muistoksi. Sivustoille voidaan lähettää sähköpostia, heistä keskustellaan ja heitä arvostellaan välillä loukkaavaankin tyyliin. On myös mahdollista saada tietoa heidän kuolemaansa liittyvistä yksityiskohdista ja lähettää vihapostia. (Kowalski 2008, 55.)

Muita nuorten suosiossa olevia sivustoja ja siten yleisiä kiusaamispaikkoja ovat muun muassa You Tube, blogit, internetin kotisivut sekä verkkopelit. *You Tubessa* voi kuka tahansa ladata ja katsella videoita. Shariffin (2008, 37) mukaan osa näistä videoista on otettu kamerakännyköillä kiusaamistarkoituksessa. Englannissa You Tuben kautta on levitelty paljon muun muassa opettajia loukkaavaa materiaalia (Shariff 2008, 130). *Blogit* puolestaan ovat erittäin suosittuja nettipäiväkirjoja. Kiusaamistarkoituksessa toisesta ihmisestä voidaan kirjoittaa loukkaava blogi, jolla tahrataan hänen mainettaan tai tunkeudutaan yksityisasioihin (Kowalski ym. 2008, 56). Tällaisia blogeja on kirjoitettu esimerkiksi päättyneen ihmissuhteen tai seurustelusuhteen jälkeen. Kenen tahansa on mahdollista perustaa internetiin omat *kotisivut*. Kowalskin ym. (2008, 56–57) mukaan varsin yleinen internet- ja kännykkäkiusaamisen muoto on nimenomaan tätä tarkoitusta varten luodut sivustot, joissa julkistetaan kamerakännykällä otettuja valokuvia ja loukkaavaa tekstiä toisista. Näillä sivustoilla järjestetään erilaisia äänestyksiä, joissa valitaan esimerkiksi luokan rumin tyttö tai koulun lihavin poika. (Kowalski ym. 2008, 57.) *Internetpelit* ovat vuorovaikutteisia pelimaailmoja, joissa ihmisten välinen kommunikointi tapahtuu pelihahmon välityksellä. Kowalskin ym. (2008, 57) mukaan joissakin pelimaailmoissa hahmot luovat erilaisia kiltoja suorittaakseen tehtäviä yhdessä. Pelaaja voidaan sulkea killasta ulos tai siirtää arvoasteikossa alemmaksi. Nämä pelimaailman tapahtumat voivat pelilleen omistautuneelle pelaajalle olla henkisesti raskaita asioita. Yleistä on myös se, että pelaaja voidaan sulkea pelistä ulos ja hänen pelihahmonsa ja käyttäjätilinsä omitaan. (Kowalski ym. 2008, 57.)

3.5 Tapoja kiusata internetissä ja kännykällä

Smith ym. (2006, 6) jakavat verkkokiusaamisen seitsemään eri kategoriaan. Kolme ensimmäistä verkkokiusaamisen muotoa tapahtuu kännykällä. Nämä ovat kiusaaminen tekstiviestillä, häiriöpuhelinsoittaminen ja valokuva- tai videokiusaaminen, jota tapahtuu paljon uusien kamerakännyköiden yleistyttyä. Loput neljä verkkokiusaamisen muotoa tapahtuu tietokoneen välityksellä. Näitä ovat sähköpostin, verkkojuttelun, pikaviestiohjelman ja internetsivujen välityksellä tapahtuva kiusaaminen. (Smith ym. 2006, 6.) Useissa verkkokiusaamista käsittelevissä tutkimuksissa viitataan kuitenkin Willardin (2004, 1) luokitteluun, jota on hyödynnetty myös seuraavaksi esiteltävien internet- ja kännykkäkiusaamisen eri tapojen kuvaamisessa, paikoin aiheeseen liittyvällä tuoreemmalla tiedolla päivitettyinä.

Liekittäminen ("flaming") on verkossa tapahtuvaa riitelyä, vihamielistä ja loukkaavaa sanastoa sisältävien viestien vaihtoa. Willardin (2004, 1) määritelmän mukaan liekittäminen tapahtuu nimenomaan julkisessa foorumissa, jollakin chat-sivustolla tai keskustelupalstalla ja se saattaa laajentua kahden osapuolen välisestä kinastelusta laajemmaksi sodaksi, johon osallistuu lopulta useita henkilöitä. Suomen internetopas (2009) tuntee termin "flame", jolla tarkoitetaan sähköpostin tai online-palvelun välityksellä lähetettyä loukkaavaa viestiä. Termillä "flamewar" tarkoitetaan loukkauksen seurauksena verkossa käytävää kiihkeää keskustelua (Suomen Internetopas 2009).

Häirinnällä tarkoitetaan ilkeämielisten ja loukkaavien viestien toistuvaa lähettämistä usein tietylle ja samalle henkilölle. Häirinnällä viitataan usein myös seksuaaliviritteiseen ahdisteluun. (Willard 2004, 1.) Häirintää esiintyy paljon henkilökohtaisissa foorumeissa, kuten sähköpostissa tai tekstiviesteissä, mutta sitä voi ilmetä myös julkisissa foorumeissa kuten chat-sivustoilla tai keskustelupalstoilla. Kowalskin ym. (2008, 47) mukaan uusi häirinnän muoto on tekstiviestien lähettäminen ryhmässä. Tässä kiusaamismuodossa ilkeämielisiä tekstiviestejä saatetaan lähettää satoja, jopa tuhansia yhdelle ja samalle henkilölle. Suomessa tämä kiusaamisen muoto, mikäli sitä ylipäättään ilmenee, ei aiheuta kiusatulle suoria taloudellisia tappioita toisin kuin maissa, joissa tekstiviestin vastaanottaja joutuu maksamaan vastaanottamistaan viesteistä. Toinen uusi tulokas on Kowalskin ym. (2008, 48) mukaan verkkopelimaailmoissa liikkuva ryhmä, jota englanniksi kutsutaan nimellä "griefer" (grief=mielipaha). Nämä mielipahan aiheuttajat keskittyvät pelaamisen sijaan muihin pelaajiin pyrkien häiritsemään ja pilaamaan heidän pelaamistaan (Kowalski ym. 2008, 48). Häirinnän vakavampaa muotoa kutsu-

taan *väijymiseksi* (”cyberstalking”). Se on toistuvaa, intensiivistä häirintää, jossa uhkailaan ja aiheutetaan kiusatulle pelon tunteita (Willard 2004, 1). Väijyminen on sisällöltään uhkaavampaa kuin häirintä.

Panettelulla (”denigration”) tarkoitetaan verkon välityksellä tapahtuvaa toisen ihmisen panettelua, jolla pyritään tahraamaan hänen mainettaan tai vaurioittamaan hänen ystävyysuhteitaan juoruja ja huhuja levittämällä (Willard 2004, 1). Panettelussa kerrotaan toisesta henkilöstä valheellista ja loukkaavaa tietoa jollakin internet-sivustolla tai sähköpostitse. Panettelua on myös manipuloitujen, usein seksuaalisviritteisten tai muuten loukkaavien valokuvien tai videopätkien levittely. Usein ne ovat koulussa kuvattuja otoksia, jotka siirretään internetiin kaikkien katsottaviksi. Toinen merkittävä panettelumuoto on erityisten kiusasivustojen luominen, joissa arvostellaan joidenkin henkilöiden ulkonäköä tai olemusta loukkaavalla tavalla tai julkaistaan internetissä jotain muuta toisia loukkaavaa aineistoa. (Kowalski ym. 2008, 48.)

Toisena esiintyminen (”impersonation”) on kiusattavan nimellä tai nimimerkillä sopimattomasti esiintymistä verkkoyhteisössä, tarkoituksena saattaa hänet ongelmiin, vaaraan tai paheksunnan kohteeksi (Willard 2004, 1). Kiusaaja saattaa houkuttaa toiselta salasanan tai ”hakkeroitua” eli tunkeutua luvatta kiusatun sivustoille ja lähettää tämän profiilista käsin häiritseviä, epäystävällisiä viestejä kiusatun lähipiirille. Kowalskin ym. (2008, 45) mukaan tämä epäsuora kiusaamistapa voi olla vaikutuksiltaan todella vakavaa ja vaurioittaa kiusatun ystävyysuhteita. Ilkeämielisten viestien vastaanottajat olettavat sivustojen oikean omistajan olevan asialla, suuttuvat ja antavat negatiivista palautetta kiusatulle, tämän tietämättä mistä moinen edes johtuu. Kerran toisen sivuille pääsyt kiusaaja saattaa myös vaihtaa salasanaa siten, ettei sivustojen omistaja itse enää pääse kirjautumaan omaan profiiliinsa. Kiusaaja saattaa myös levittää väärää henkilökohtaista tietoa kiusatusta aiheuttaen toiminnallaan jopa hengenvaarallisen tilanteen. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun kiusattu tekaisee kiusatulle jonkin yleisesti paheellisena pidetyn piirteen, tekee hänestä esimerkiksi pedofiilin ja kirjoittaa internetiin väkevän pedofiliaa puolustavan mielipiteen, joka aiheuttaa vihaa muissa ihmisissä. Kiusaaja saattaa julkaista kiusatun nimen, kotiosoitteen ja puhelinnumeron, johon ärsyntyneet ihmiset alkavat ottaa yhteyttä. (Kowalski 2008, 45.) Näin provosoituneet ihmiset tietämättään toimivat epäsuoran internet-kiusaamisen välikappaleina.

Häpäiseminen (”outing”) tarkoittaa kiusattavan salaisuuksien tai muun toista häpäisevän tiedon tai aineiston julkaisemista verkossa. *Huijaaminen* tarkoittaa toimintatapaa, jossa houkuttellaan kiusattava paljastamaan henkilökohtaisia salaisuuksiaan tai

muuta luottamuksellista tietoa, joka sitten paljastetaan verkkoyhteisössä. (Willard 2004, 1.) Asian ytimenä on, että näissä kiusaamisen muodoissa paljastetaan suurelle yleisölle henkilökohtaiseksi tarkoitettua tietoa, jota ei koskaan ole tarkoitettu ulkopuolisten tietoon.

Ulkopuolelle jättäminen on kiusatun tarkoituksellista sulkemista keskusteluryhmän tai verkkoyhteisön ulkopuolelle (Willard 2004, 1). Kowalskin (2008, 49) mukaan tämä kiusaamisen muoto perustuu ihmisen luontaiseen tarpeeseen tulla hyväksytyksi ja kuulua ryhmään. Tässä kiusattu suljetaan tietoisesti ryhmän ulkopuolelle. Internetissä näin voi tapahtua missä tahansa ympäristössä, joka on salasanan takana. Kiusattu saatetaan sulkea yhteisön ulkopuolelle myös siten, että hänen nimensä poistetaan kaverilistoilta. Hienovaraisempi kiusaamisen muoto saattaa olla se, ettei uhrille vastata välittömästi pikaviestimissä, annetaan ymmärtää, ettei häntä haluta keskusteluun mukaan tai ettei hänen mielipiteilleen anneta arvoa. Mielenkiintoinen havainto on se, että pois suljetut henkilöt hakeutuvat helposti johonkin toiseen ryhmään ja hyvittävät siten ulkopuoliseksi jäämisen tunnettaan. (Kowalski ym. 2008, 49–50.)

Kamerakännykkäkiusaaminen ("happy slapping") on yksi internet- ja kännykkäkiusaamisen uusimmista ja samalla julmimmista muodoista. Shariffin (2008, 70) mukaan tämä muoto on saanut alkunsa vuonna 2005 Englannista, jossa sitä esiintyy edelleen runsaasti ja josta se on sittemmin levinnyt kautta maailman. Amerikassa sitä kutsutaan nimellä "hopping". (Kowalski ym. 2008, 51.) Kyseessä on eräänlainen internetkiusaamisen tosi-tv-versio, jossa ryhmä kiusaajia liikkuu kamerakännyköin varustettuna valitun uhrinsa joko suunnitellusti tai sattumanvaraisesti. He lyövät tai tekevät uhrilleen muuta fyysistä väkivaltaa ja kuvaavat teon kameroillaan. Tämän jälkeen video laitetaan internetiin You Tubeen tai levitetään Smithin ym. (2008, 376) mukaan muuten mahdollisimman monikanavaisesti verkkoon kaikkien katsottavaksi. Smithin ym. (2008, 376) mukaan uhri pyritään nolaamaan julkisesti. Toisinaan tämä kiusaamismuoto saa hyvin väkivaltaisia piirteitä. Se on uhrille myös erittäin haitallista, koska fyysisen loukkaantumisen ohella hänen on kohdattava vielä henkistä tuskaa ja ei toivottua julkisuutta. Kowalskin ym. (2008, 51) mukaan nimenomaan tämä internet- ja kännykkäkiusaamisen muoto on johtanut useisiin kuolemantapauksiin, kun uhrin ovat joko menehtyneet kameroiden edessä tai he ovat tehneet jälkikäteen itsemurhan. Englannissa jotkut koulut ovat tästä syystä kieltäneet kamerakännyköiden tuomisen kouluun kokonaan (Kowalski ym. 2008, 51). "Happy slapping" - kiusaamista tapahtuu kuitenkin paljon myös koulun ulkopuolella. Shariffin (2008, 70) mukaan tyypillinen kiusaamistapaus on esimerkiksi

koulumatkalla tapahtunut pahoinpitely tai joukkoraiskaus, joka kuvataan kamerakännäkällä ja laitetaan sitten internetiin. Tätä kiusaamisen muotoa esiintyy myös meillä. Muun muassa Turun Sanomien (2007) mukaan Torniossa oppilaat olivat tuuppineet ja kiusanneet vanhusta ja laittaneet kännykkäkameralla taltioidun videon internetiin.

3.6 Internet- ja kännykkäkiusaamisen seuraukset

Kiusaamisella voi olla vakavat seuraukset niin uhrille kuin koko yhteisölle, jossa kiusaamista tapahtuu. Koulukiusaamisella ja verkkokiusaamisella on havaittu olevan samankaltaisia vaikutuksia nuoren elämään. Beranin ja Lin (2007, 17–24) mukaan verkkokiusatut nuoret saivat alhaisempia arvosanoja, kärsivät keskittymisvaikeuksista ja saattoivat olla luvatta pois koulusta. 93 prosenttia verkkokiusatuista koki sen vaikuttaneen heidän elämäänsä negatiivisesti: vaikuttavan mielialaan, tekevän heidät surulliseksi, toivottomiksi tai masentuneiksi. Osalle vastaajista verkkokiusaaminen aiheutti koulupelkoa. Anonyymi kiusaaja aiheutti puolelle verkkokiusatuista yleistä epäluuloisuutta ympärillä olevia ihmisiä kohtaan. (Raskauskas & Stoltz 2007, 569–570.) Verkkokiusaaminen aiheutti myös turhautumista, vihan tunteita ja sillä oli vaikutusta elämään kotona (Patchin & Hinduja 2006, 161).

Vaikuttaa siltä, että verkkokiusaamisen vaikutus ja vakavuus riippuvat käytetystä kiusaamismuodosta. Smithin ym. (2006, 17) mukaan kiusaamisen henkilökohtaisuutta, vahingoittamishakuisuutta, tarkoituksellisuutta ja suunnitelmallisuutta pidettiin ratkaisevina tekijänä arvioitaessa sen haitallisuutta. Matkapuhelimella kiusaamisessa soitto tai viesti lähetetään henkilökohtaiseen puhelinnumeroon. Tällöin kiusaaminen ei voi olla kovin spontaania, vaan suunniteltua ja sen eteen on nähty vaivaa. Sähköpostikiusaamista pidettiin lievänä, koska samanlaisia viestejä on helppo lähettää useisiin osoitteisiin, jolloin niiden ei katsottu välttämättä olevan niin henkilökohtaisia. (Smith ym. 2006, 17.) Kamerakännäkällä otettujen kuvien ja videopätkien kautta tapahtuvaa kiusaamista pidettiin vaikutuksiltaan pahimpana. Sitä pidettiin vakavampana kuin perinteistä koulukiusaamista. (Slonje & Smith 2008, 153; Smith ym. 2006, 17.) Kaikki verkkokiusaaminen ei ole välttämättä vaaraksi lapsen tai nuoren hyvinvoinnille. Vastaanottajan suhtautumisella on vaikutusta siihen, miten vakavana verkkokiusaaminen koetaan. Verkkokiusaaminen on siis haitallista vain, jos se aiheuttaa harmia kiusatulle. Verkossa kiusaaminen ei välttämättä satuta, koska uhrin on helppo kirjautua ulos koneelta, poistaa

ilkeät viestit tai sulkea sähköinen väline kiusaajan pysyessä kilometrien päässä. (Patchin & Hinduja 2006, 155; Slonje & Smith 2008, 149.) Wolakin ym. (2007, 52) mukaan verkkokiusaamisessa uhrin ei myöskään tarvitse pelätä fyysistä kontaktia, eivätkä kiusaajan äänenvoimakkuus tai äänensävyt välity vastaanottajalle, joten se ei välttämättä ole yhtä pelottavaa kuin suora fyysinen kontakti.

Verkkokiusaamisen seuraukset voivat olla myös haitallisia. Toisin kuin perinteisessä kiusaamisessa, verkkokiusaamista voi esiintyä milloin ja missä vain, mikä saattaa lisätä uhrin haavoittuvuutta. Verkkokiusaaminen onkin uhka mielenterveydelle, koska se ulottaa vaikutusmahdollisuutensa ympärivuorokautiseen kiusaamiseen. (Kowalski & Limber 2007, 23; Patchin ja Hinduja 2006, 148.) Raskauskas ja Stoltz (2007, 565) arvelevat verkkokiusaamisen voivan olla haitallisempaa nuorelle kuin perinteinen kiusaaminen, koska valtasuhteiden epätasapaino on kiusaajan anonymiteetistä johtuen suurempi. Koti, lähiympäristö ja koulu ovat lapsen sosiaalisen ja psyykkisen kehityksen kannalta keskeisiä elämänpiirejä. Verkkokiusaaminen on aiheuttanut sen, että lapsi tai nuori ei ole enää turvassa edes omassa kodissaan. Internetin tai kännykän välityksellä tapahtuva kiusaaminen kykenee läpäisemään kodin seinät, eli sen paikan, jossa perinteisesti kiusaamisen uhrin ovat saaneet olla rauhassa ja toipua. (Raskauskas & Stoltz 2007, 565; Patchin & Hinduja 2006, 148, 155.)

Yksi verkkokiusaamisen uhka Patchinin ja Hindujan (2006, 155) mukaan piilee siinä, että nuorille on tärkeää itsetunnon ja identiteetin kannalta tulla hyväksytyksi ja kuulua joukkoon. Positiiviset kaverisuhteet ovat yhteydessä nuorten minäkuvan ja identiteetin muodostamiseen, itsearvostuksen tunteeseen ja terveeseen itsetuntoon sekä kykyyn luoda romanttisia suhteita. Pysyvillä kaverisuhteilla on kauaskantoisia vaikutuksia. Ne ovat yhteydessä keski-ikäisenä koettuun mielenterveyteen. (Raskauskas & Stoltz 2007, 564.) Verkkokiusaamisella voidaan taitavasti ja ehkä pysyvästikin häiritä nuoren psykologista, emotionaalista tai sosiaalista maaperää. Kiusaaminen voi siis tuhota nuoren tunne-elämää ja sosiaalista kehitystä. (Patchin & Hinduja 2006, 155; Raskauskas & Stoltz 2007, 564.)

Jos samat henkilöt ovat vaarassa tulla kiusatuksi sekä koulussa, että internetissä, nuoren elämäntilanne voi olla henkisesti todella uuvuttava. Raskauskasin ja Stoltzin (2007, 566) mukaan verkkokiusaaminen, samoin kuin koulukiusaaminen on ääritapauksissa johtanut nuoren tekemään itsemurhaan. Jos nuori menettää luottamuksen itseensä ja muihin, hänen elämäntapansa saattaa muuttua itsetuhoiseksi (Lämsä ym 2009, 97). Itsetuhoiseen käyttäytymiseen kouluyhteisössä tulee suhtautua aina vakavasti. Pirkisin,

Bloodin, Beautraisin, Burgessin ja Skehanin (2006, 82) mukaan itsetuhoisia elementtejä sisältävän välikohtauksen jälkeen on odotettavissa lisää samankaltaisia tekoja. Kyseessä on niin kutsuttu Wertherin efekti. Kowalskin ym. (2008, 87) mukaan verkkomaailmassa Wertherin efektistä on todisteena ilmiö nimeltään ”internet-itsemurhatartunta”. Internettissä on myös lukuisia motiiveiltaan kyseenalaisia toimijoita, jotka ovat osallisina näihin ilmiöihin (YLE 2009). Kiusatun kokiessa itsensä täysin avuttomaksi tai yhteisön ulkopuoliseksi seurauksena saattaa olla myös räjähtäminen, jolloin kiusattu alkaakin käyttäytyä väkivaltaisesti aikaisemman alistuvan käytöksen sijaan (Hamarus 2006, 193). Ahdistuneet koulukiusatut saattavatkin keventää sydäntään kirjoittamalla ja ajatuksen tasolla kostaa kiusaajilleen. Kiusaamisen uhrien laatimat, niin kutsutut tappolistat, eivät ole poliisille tuntemattomia (Iltalehti 2010). Äärimmilleen vietyä kiusatun räjähtäminen saattaa johtaa myös ikäviin välikohtauksiin, nimittäin yksi kouluampumistapauksia yhdistävä tekijä on Shariffin (2008, 10) mukaan se, että tekijä on joutunut pitkäaikaisen kiusaamisen kohteeksi. Yhdysvaltojen kouluampujista 71 prosenttia on tällaisia tapauksia (Beran & Li 2007, 19). Tämä on Dedmanin (2000) mukaan varsin huomionarvoisa asia, vaikka yksiselitteistä kouluampujan profiilia onkin mahdotonta luoda ja koulu-kiusaaminen tuskin on ainoa asiaa selittävä tekijä. Kuuren (2009, 35) mukaan Jokelan ja Kauhajoen kouluampumisvälikohtaukset osoittavat, että ilmiö on tullut myös Suomeen jäädäkseen. Nämä uutisoidut välikohtaukset ovat nostaneet muun muassa koulukiusaamisen julkiseksi puheenaiheeksi ja vahvistaneet entisestään yleistä näkemystä, jonka mukaan siihen on puututtava.

4 TUTKIMUSONGELMAT

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää mikä on internet- ja kännykkäkiusaamisen tila kouluissamme, esiintyykö muualla maailmassa suurta huolta aiheuttanutta kiusaamisen muotoa myös meillä. Tutkimme myös, ovatko kansainvälisesti tunnetut internet- ja kännykkäkiusaamismuodot tuttuja myös suomalaisille nuorille. Internet- ja kännykkäkiusaamistutkimuksissa keskeinen ja hyvin kiistanalainen kysymys on ollut, ovatko koulukiusaaminen ja verkkokiusaaminen samaa ilmiötä ja toteutuvatko samat lainalaisuudet molemmissa. Koska tähänastiset tutkimustulokset osoittavat, että yhteys on olemassa, halutaan tarkastella, löytyykö tässä tutkimuksessa samankaltaisia tuloksia. Tämä kysymys on myös intervention kannalta hyvin keskeinen. Kiusaamiseen puuttuminen on kaikkien asia. Siihen puuttuminen on kuitenkin mahdotonta, mikäli sen olemassaolosta ei tiedetä. Aikaisempien tutkimusten perusteella vaikuttaisi siltä, että nuoret eivät kerro aikuiselle tullessaan internet- ja kännykkäkiusatuksi. Tutkimmekin, kertovatko nuoret kohtaamastaan internet- ja kännykkäkiusaamisesta ja jos kertovat, niin kenelle. Tutkimusongelmat ovat seuraavat:

Tutkimusongelma 1:

Millaisia kokemuksia yläkouluikäisillä nuorilla on internet- ja kännykkäkiusaamisesta?

Alaongelmat

1.1 Kuinka paljon nuoret ovat kohdanneet internet- ja kännykkäkiusaamista?

1.2 Minkälaisia internet- ja kännykkäkiusaamisen muotoja nuoret ovat kohdanneet?

Tutkimusongelma 2:

Ovatko perinteinen koulukiusaaminen ja internet- ja kännykkäkiusaaminen yhteydessä toisiinsa?

Tutkimusongelma 3:

Kenelle ja kuinka usein nuoret kertovat kohtaamastaan internet- ja kännykkäkiusaamisesta?

Tutkimuksen taustamuuttujina ovat muun muassa vastaajien luokkataso, sukupuoli ja koulu, internetin- ja matkapuhelimen käyttötottumukset, aikaisemmat koulukiusaamiskokemukset, osallistuminen erityisopetukseen sekä koulumenestys.

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

5.1 Tutkittavat

Tutkimukseen osallistui kaikkiaan viisi yläkoulua Pirkanmaan kolmesta eri seutukunnasta Kaakkois-Pirkanmaalta, Etelä-Pirkanmaalta ja Tampereen seutukunnasta. Vastauksia saatiin kaikkiaan 1162, jolloin tutkimuksen vastausprosentiksi tuli 76,1 prosenttia. Tutkimukseen osallistuvat koulut ja niistä saadut vastausmäärät on esitelty lähemmin taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Vastausten lukumäärät koulukohtaisesti

Pirkanmaan seutukunta	Koulu	Kuntakoon mukainen luokitus	Oppilaita ilmoitettu oppilasmäärä	Koulukohtaisia vastauksia	
			n	n	%
Tampereen seutukunta	1	Kau	331	279	84,2
	2	Kau	380	272	71,5
Etelä-Pirkanmaa	3	Kau	327	230	70,3
	4	Kau	337	234	69,4
Kaakkois-Pirkanmaa	5	Maa	169	144	85,2
			1544	1162	ka 76,1

Kau= kaupunkimainen kunta, Maa= Maalaismainen kunta (Perustuu Tilastokeskuksen kuntaryhmitelmän mukaiseen luokitteluun)

Vastaajista oli 7. luokan oppilaita 438 (37,7 %), 8. luokan oppilaita 418 (36 %) ja 9. luokan oppilaita 306 (26,3 %). Kouluissa kaikki paikalla olevat oppilaat osallistuivat kyselyyn opettajan johdolla. Yksittäisen nuoren toimia koneella ei kontrolloitu, joten oppilaat saattoivat jättää vastaamatta. Vastausajankohtaa toukokuun loppupuolella pidettiin myös oppilaiden motivoitumisen kannalta hieman hankalana. Yhden koulun osalta vastausajankohtaan sijoittui yhdeksäs- ja kahdeksaluokkalaisten TET-jakso. Yhdeksännen luokan oppilaita kuvailtiin myös käyttäytymiseltään haasteelliseksi ikäryhmäksi, jota oli vaikeaa saada motivoitumaan osallistumaan tutkimukseen. Yhdeksänsien luokkien heikkoa osallistumista voitaneen pitää eräänlaisena kannanottona tutkimusta kohtaan.

Vastaajien sukupuolijakauma oli hyvin tasainen. Tyttöjä oli 50,7 prosenttia (n= 589) ja poikia 49,3 prosenttia (n= 573). Sukupuolten välinen jakauma oli myös luokkatasoittain tarkasteltuna erittäin tasainen.

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin yläkouluikäiset 7.–9. -luokkalaiset nuoret. Aikaisempien tutkimusten (mm. Slonje & Smith 2008; Smith 2006) perusteella on hyvin oletettavaa, että internet- ja kännykkäkiusaamista tapahtuisi juuri yläkouluikäisten keskuudessa, koska ikäluokassa esiintyy paljon kiusaamista ja he myös käyttävät paljon tietotekniikkaa. Tässä tutkimuksessa, samoin kuin aikaisemmissa tutkimuksissa, nuoret osoittautuvat hyvin aktiivisiksi internetin käyttäjiksi. Päivittäin internetissä kävi 83 prosenttia vastaajista ja lähes kaikilla oli internet-yhteys kotona (98,2 %). Viestintäviraston (2008, 15,17,18) tutkimuksessa 13–14-vuotiaista noin 61 prosenttia ja 15-vuotiaista 72 prosenttia käyttää internetiä päivittäin ja 98 prosentilla suomalaisista kotitalouksista on internet-yhteys. Tässä tutkimuksessa lähes kaikilla (98,8 %) oli oma kännykkä, kun viestintäviraston tutkimuksessa (2008, 22) vastaava luku yläkouluikäisillä oli 99 prosenttia.

Myös koulukiusaaminen oli varsin tuttu ilmiö vastaajille. Koulukiusaamista oli kuluvan lukuvuoden aikana todistanut reilu enemmistö oppilaista (84 %). Säännöllisesti viikoittain koulukiusatuksi tuli 9,2 prosenttia vastaajista ja harvemmin 27,5 prosenttia vastaajista. Säännöllisesti viikoittain toisia kiusasi 8,2 prosenttia vastaajista ja harvemmin 33,5 prosenttia vastaajista. Kouluterveyskyselyssä (2009) viikoittain koulukiusatuksi tuli 8 ja harvemmin 28 prosenttia oppilaista. Viikoittain toisia kiusasi 7 ja harvemmin 37 prosenttia oppilaista. Kouluterveyskysely tehtiin yläkoulun 8. ja 9. luokan oppilaille. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009.) Tähän tutkimukseen osallistuvat koulut edustivat siis varsin hyvin suomalaisia yläkouluja kiusaamisen esiintyvyyden osalta.

Kun koulukiusaamista tarkasteltiin koulukohtaisesti (taulukko 2), havaittiin koulujen välillä eroja. Erot olivat tilastollisesti merkitsevää tasoa sekä kiusatuksi tulemisen ($\chi^2(8) 22,31, p=.004$), että kiusaamisen suhteen ($\chi^2(8), 21,77, p=.005$).

Oppilaiden koulumenestystä mitattiin kolmen muuttujan avulla, jotka olivat yleinen arvio omasta koulumenestyksestä sekä viimeisen todistuksen äidinkielen ja matematiikan kouluarvosanat. Alustavia tuloksia tarkastellessa havaittiin, että vastaajien äidinkielen ja matematiikan numerot korreloivat korkeasti keskenään ($r = 0.69, p=.000$). Myös oppilaiden itse arvioima koulumenetyks ja heidän ilmoittamansa kouluarvosanat korreloivat keskenään sekä äidinkielen ($r=.45, p=.000$), että matematiikan ($r =.49,$

$p=.000$) osalta. Vastaajista 11,8 prosenttia arvioi koulumenestyksensä keskinkertaista huonommaksi, 60,1 prosenttia keskinkertaiseksi ja 28,1 prosenttia keskinkertaista paremmaksi. Koulumenestyksen arviointi perustui oppilaiden omaan arvioon. Lisäksi vastaajista 8,3 prosenttia ilmoitti opiskelevansa erityisopetuksen pienluokassa.

TAULUKKO 2. Koulukiusaamisen esiintyvyys koulukohtaisesti

Kiusattu	Koulu 1	Koulu 2	Koulu 3	Koulu 4	Koulu 5	Keski-arvo
Viikoittain	7,5	5,9	11,6	12,4	9,9	9,2
Harvemmin	26,1	27,0	22,4	33,5	32,4	27,5
Ei lainkaan	66,4	67,0	68,0	54,1	57,7	63,3
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kiusaaja						
Viikoittain	4,7	9,7	9,8	10,0	8,5	8,4
Harvemmin	33,3	28,0	29,5	37,8	44,0	33,5
Ei lainkaan	62,0	62,3	60,7	52,2	47,5	58,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tutkimuksen otanta suoritettiin ryväs eli klusteriotannalla. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2008, 24) mukaan ryväsotannassa populaatio jaetaan jonkin kriteerin mukaan klustereihin, ja otokseen valitaan yksittäisten henkilöiden sijasta kokonaisia klustereita, jolloin yksi otos sisältää aina useampia tilastoyksiköitä. Tässä tutkimuksessa mukaan valittujen viiden kunnan yläkoulujen oppilaat muodostivat koulu-klusterit. Tutkimukseen osallistuneet 7.–9.-luokkalaiset nuoret tulivat valituksi otokseen mukaan suurempana ryhmänä, oman koulunsa oppilaina.

Tutkimukseen osallistuvat koulut valittiin Pirkanmaan maakunnan kolmesta seutukunnasta. Näin haluttiin saada laajempi kuva verkkokiusaamisen tilasta Pirkanmaalla. Tutkimukseen oli tarkoitus tuoda myös maaseutu–kaupunki akseli mielenkiintoiseksi vertailukohteeksi internet- ja kännykkäkiusaamisen esiintymisen suhteen. Näin ollen tutkimukseen osallistuvien kuntien valinnassa käytettiin tilastollista kuntaryhmitystä apuna. Tilastokeskuksen (2009b) tilastollinen kuntaryhmityksen mukaan on Tilastokeskuksessa kehitetty kaupunkimaisuuden kuvaaja, joka on ollut käytössä vuodesta 1989 lähtien. Se jakaa kunnat taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin. Tutkimukseen valituista kunnista neljä on Tilastokeskuksen jaottelun mukaan kaupunkimaisia kuntia, joiden väestöstä vähintään 90 prosenttia asuu taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000 ja yksi kunta on saman luokittelun mukaan maa-

seutumainen kunta. Tilastokeskuksen (2009b) mukaan maaseutumaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä alle 60 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000, sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 prosenttia, mutta alle 90 prosenttia, asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000. Maaseutumaisien kuntien lukumäärän olisi toivottu olevan otoksessa suurempi, mutta tällaisia kuntia, joissa on oma yläkoulu, oli vaikea löytää. Ne edustanevat ”katoavaa kansanperinnettä”. Taustalla arvellaan olevan taloudelliset syyt, jotka ovat johtaneet suurempien kuntayhtymien perustamiseen.

5.2 Mittarin laatiminen

Tutkimusaineisto kerättiin tarkoitusta varten kehitetyn kyselylomakkeen (liite 1) avulla. Lomake koostui monivalintakysymyksistä, joihin vastattiin rastittamalla yksi tai useampi valmis vastausvaihtoehto neliportaisista Likert-asteikollisista kysymyksistä sekä avoimista kysymyksistä. Avoimien kysymysten kautta toivottiin saatavan esiin näkökulmia, joita tutkija ei olisi etukäteen osannut ajatella. Lomake jakautui seitsemään pääosiin, jotka olivat internetin- ja kännykän käyttötottumukset, koulukiusaaminen, kännykkäkiusaaminen, internet-kiusaaminen, internet- ja kännykkäkiusaaminen ilmiönä, vastaajan tiedot sekä mielipiteet ja käsitykset. Tutkimuksen taustamuuttujina kysyttiin vastaajien luokkatasoa, sukupuolta ja koulua, internetin- ja matkapuhelimen käyttötottumuksia, aikaisempia koulukiusaamiskokemuksia, osallistumista erityisopetukseen sekä koulumenestystä.

Kyselyn ensimmäisessä osiossa nuorten internetin käyttöä koskevien kysymysten luokittelussa käytettiin Mannerheimin lastensuojeluliiton (2006, 10–11) internetsivustojen käyttötarkoituksen mukaista luokittelua. Kyselyn toisessa osiossa kysyttiin koulukiusaamisesta. Tässä tutkimuksessa käytettiin samaa määritelmää kuin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2009) tekemässä kouluterveyskyselyssä. Kysymyslomakkeen kolmannessa ja neljännessä osiossa kysyttiin internet- ja kännykkäkiusaamisesta. Internet ja kännykkäkiusaaminen määritelmä pohjautui aikaisempiin kansainvälisiin internet- ja kännykkäkiusaamistutkimuksiin. Vastaajien kokemuksia internet- ja kännykkäkiusaamisen eri muodoista tiedusteltiin moniosaisilla kysymyksillä, joissa kuvailtiin kiusaamismuoto ja sen jälkeen annettiin neljä vaihtoehtoa, joista vastaaja saattoi valita haluamansa vaihtoehdot. Vaihtoehdot olivat kaikissa kysymyksissä samat: ”olen kuullut

tällaisesta kiusaamisesta, ”minua on kiusattu näin”, ”tunnen jonkun jota on kiusattu näin” ja ”olen itse osallistunut näin tapahtuvaan kiusaamiseen”. Kysymyksissä esiintyvät internet- ja kännykkäkiusaamisen eri muodot perustuivat muun muassa Willardin (2004, 1) laatimaan verkkokiusaamisen eri muotojen luokitteluun sekä aikaisempiin aiheita koskeviin tutkimuksiin (mm. Smith ym. 2006). Mittarin laatimisen kaikissa vaiheissa tukeuduttiin vahvasti teorian tietoon.

5.3 Mittarin reliabiliteetti ja validiteetti

5.3.1 Mittarin reliabiliteetti

Kyselyn kehittämissivaiheessa mittaria testasivat kaksi viidesluokkalaista, seitsemäsluokkalaista ja kaksi yhdeksäsluokkalaista oppilasta. Koevastaajien kokemusten perusteella vaikutti siltä, että oppilaat ymmärsivät kysymykset tarkoitetulla tavalla eli mittarin reliabiliteettia on näin ollen pidettävä hyvänä. Reliabiliteetti esimerkiksi vastaajien mielipiteitä ja käsityksiä mittaavassa osiossa (liite 1, kysymys 36, muuttujat 1-14) oli korkea. (Cronbachin alfa .948). Myös lomakkeen optimaalinen täyttöaika 15–20 minuuttia vaikutti toteutuvan. Samalla testattiin lomakkeen teknistä toimivuutta Korppi-järjestelmässä sekä varmistettiin, että Korppi-järjestelmän valmiudet vastaanottaa mahdollisesti useita samaan aikaan saapuvia vastauksia ovat hyvät.

Saapuneesta 1186 vastauksesta poistettiin kaikkiaan 24 vastausta, joista 19 oli täysin tyhjiä ja 4 oli järjestelmää testaavia koevastauksia. Joukossa on vain yksi asiaton vastaus. Tyhjänä palautuneiden vastausten lähempi tarkastelu osoitti, että kyseessä oli ilmeisesti tekninen ongelma, jonka aiheutti useamman koulun sekunnilleen samaan aikaan ajoittunut vastaaminen. Lopulliseksi vastausten lukumääräksi jäi 1162.

5.3.2 Mittarin validiteetti

Kysymyslomakkeessa määriteltiin kiusaaminen ja verkkokiusaaminen huolellisesti. Koulukiusaamisesta kysyttäessä käytettiin samaa määritelmää kuin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2009) tekemässä kouluterveyskyselyssä:

”Kiusaamisella tarkoitetaan sitä, kun toinen oppilas tai ryhmä oppilaita sanoo tai tekee epämiellyttäviä asioita jollekin oppilaalle. Kiusaamista on myös se, kun oppi-

lasta kiusoitellaan toistuvasti tavalla, josta hän ei pidä. Kiusaamista ei ole se, kun kaksi suunnilleen samanvahvuista oppilasta riitelevät tai kinastelevat.”

Samaa kysymysrakennetta ja luokittelukriteereitä käytettiin soveltaen myös internet- ja kännykkäkiusaamista mittaavissa kysymyksissä. Internet ja kännykkäkiusaaminen määriteltiin seuraavasti:

”Internet- ja kännykkäkiusaamisella tarkoitetaan kiusaamista, joka tapahtuu digitaalisten kommunikaatiovälineiden välityksellä. Kännykällä tapahtuva kiusaaminen voi olla esim. ilkeämielisten tekstiviestien, valokuvien tai videoiden lähettämistä tai häiriöpuheluiden soittamista. Internetin kautta tapahtuva kiusaaminen voi tapahtua esim. sähköpostin, verkkojuttelun (chat,) pikaviestiohjelman (mese) tai internetsivustojen välityksellä.”(Willard 2004, 1; Smith, Mahdavi, Carvalho & Tippett 2006, 6; Tietotekniikan termitalkoot 2007.)

Mittarin sisäistä validiteettia voidaan pitää hyvänä: käsitteet olivat teorian mukaiset ja kysymykset kattoivat laajasti tutkittavan ilmiön. Yksittäiset kysymykset olivat selkeitä ja yksityiskohtaisia ja ne mittasivat oikeita asioita. Nuoret ymmärsivät mitä kiusaamisella ja internet- ja kännykkäkiusaamisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa. Mittarin validiteettia lisäsi myös se, että tutkimuksessa kysyttiin nuorten omakohtaisia kokemuksia.

5.4 Tutkimuksen kulku

Yksittäisiä kouluja lähestyttiin ensin puhelimitse. Kuntakohtaiset lupakäytännöt selvitettiin, tutkimusprojektia esiteltiin ja tiedusteltiin alustavaa halukkuutta osallistua tutkimukseen. Koska kysely oli tarkoitus toteuttaa sähköisesti, tutkimukseen osallistuvilta koululta vaadittiin myös riittävää tietoteknistä osaamista ja valmiutta osallistua tutkimukseen sekä halukkuutta organisoida kyselyyn vastaaminen luokkakohtaisesti. Mielinkiintoa osoittaville kouluille lähetettiin kirjallinen tutkimussuunnitelma, yksityiskohdainen ohje tutkimukseen vastaamisesta sekä tutkimuslupakaavake palautuskuorineen.

Kysely toteutettiin verkkokyselynä. Koulujen sähköpostiosoitteeseen lähetettiin linkki, jonka kautta kysymyskaavakkeet saatiin esille koulujen tietokonehuoneeseen. Jokainen oppilas täytti kaavakkeen tietokoneella. Kysymyksiin vastattua kysymyslomake lähetettiin suoraan Jyväskylän yliopiston Korppi-palveluun. Kysymyskaavakkeen täyttäminen ei vienyt paljon aikaa (noin 15–20 minuuttia), mutta luonnollisesti

luokkien vastausaikataulujen suunnitteleminen ja organisoiminen vaati koulun opettajilta panosta. Tutkimuksen toteuttamisessa päädyttiin sähköiseen tiedonkeräykseen, koska se oli vaivaton ja ympäristöystävällinen tapa osallistua tutkimukseen. Lisäksi tietokoneella tapahtuvan sähköisen vastaamisen katsottiin tukevan tutkimuksen aihetta hyvin. Tieto voitiin kerätä reaaliajassa ja Jyväskylän yliopiston Korppi-järjestelmä antoi siihen hyvät mahdollisuudet. Tällä tiedonkeruumenetelmällä saatiin kyselylomaketutkimuksen edut (Ks. Hirsjärvi ym. 2008, 190) hyvin hyödynnetyksi, sillä lyhyessä ajassa saatettiin kerätyksi laaja tutkimusaineisto, joka voitiin käsitellä nopeasti tallennettuun muotoon ja analysoida se tietokoneen avulla.

Tutkimusaika oli aktiivisena toukokuussa 2009. Ajankohtaa pidettiin hyvänä, koska kuluneen vuoden mahdollisten kiusaamiskokemusten uskottiin olevan nuorilla vielä elävänä muistissa ja toisaalta koulutyön aiheuttamat kiireet alkavat helpottaa toukokuun viimeisinä viikkoina, jolloin kouluilla uskottiin olevan paremmin aikaa osallistua tutkimukseen. Toisaalta kyselyyn vastaaminen sijoittui vastaajien kannalta levottomaan ajankohtaan, jolloin koko vuoden opiskelu oli takana ja tuleva kesäloma jo mielessä.

5.5 Aineiston analyysi

Vastauksia saapui yhteensä 1186. Aineiston alustavassa tarkastelussa poistettiin kaikkiaan 24 vastausta, joista 19 oli täysin tyhjiä ja 4 oli järjestelmää testaavia koevastauksia ja 1 asiaton vastaus. Tyhjänä palautuneiden vastausten lähempi tarkastelu osoitti, että kyseessä oli ilmeisesti tekninen ongelma, jonka aiheutti useamman koulun sekunnilleen samaan aikaan ajoittunut vastaaminen. Lopulliseksi vastausten lukumääräksi jäi 1162.

Internetin käyttötottumuksia mittaavassa kysymyksessä nuoria pyydettiin kertomaan minuutit, jotka he käyttävät kuhunkin toimintoon viikossa. Kaikkiaan 42 vastauksesta poistettiin yksittäisiä vastauksia, jotka olisivat vääristäneet dataa. Poistetuissa vastauksissa oli sattumanvaraisesti kirjoitettuja pitkiä numerosarjoja tai miljooniin ja kymmeneen miljooniin minuutteihin ulottuvia lukuja. Vastaukseksi hyväksyttiin vielä 5000 minuuttia viikossa. Vastauksista päätellen nuorten oli vaikea ilmoittaa internetissä viikossa käyttämänsä aikaa. Tähän on viitattu aikaisemmin tutkimuksen luvussa 3.4. Useat suuret numerosarjat saattoivat viitata siihen, että internetissä käytetään paljon aikaa. Samaan viittaavat minuuttien tilalle kirjoitetut kommentit: ”koko ajan”, ”24/7”,

”kaiken ajan”, ”aina ku koneel”, ”joka päivä”, ”aina”. Kysymyksessä, jossa pyydettiin kirjoittamaan viime matematiikan ja äidinkielen numero, poistettiin kouluarvosanojen ulkopuolelle sijoittuvat vastaukset. Kaikkiaan 131 vastausta piti käsitellä, jotta SPSS-ohjelma lukisi dataa oikein.

Tutkimuksen analyysimenetelmät tutkimusongelmittain on esitelty taulukossa 3 yksityiskohtaisemmin. Sähköisellä kyselylomakkeella kerätty aineisto analysoitiin SPSS for Windows 15,0 -ohjelman avulla.

TAULUKKO 3. Tutkimuksessa käytetyt analyysimenetelmät tutkimuskysymyksittäin

Tutkimusongelmat	Käytetyt analyysimenetelmät
Tutkimusongelma 1.	
Millaisia kokemuksia yläkouluikäisillä nuorilla on internet- ja kännykkäkiusaamisesta?	
Alaongelmat	
1.1 Kuinka paljon nuoret ovat kohdanneet internet- ja kännykkäkiusaamista?	Frekvenssit, prosentit, t-testit, ristiintaulukointi, khiin-neliötesti, varianssianalyysi (Oneway ANOVA).
1.2 Minkälaisia internet- ja kännykkäkiusaamisen muotoja nuoret ovat kohdanneet?	Frekvenssit, prosentit, ristiintaulukointi, t-testi.
Tutkimusongelma 2.	
Ovatko perinteinen koulukiusaaminen ja internet- ja kännykkäkiusaaminen yhteydessä toisiinsa?	Frekvenssit, prosentit, ristiintaulukointi, varianssianalyysi (Oneway ANOVA), Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerroin.
Tutkimusongelma 3.	
Kenelle ja kuinka usein nuoret kertovat kohtaamastaan internet- ja kännykkäkiusaamisesta?	Frekvenssit, prosentit, ristiintaulukointi, Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerroin.

6 TULOKSET

6.1 Kuinka paljon nuoret ovat kohdanneet internet- ja kännykkäkiusaamista?

Internet- ja kännykkäkiusaamista esiintyi kaikissa tutkimukseen osallistuneissa kouluissa, kuten taulukosta 4 näemme.

TAULUKKO 4. Internet- ja kännykkäkiusaamisen esiintyvyys koulukohtaisesti

Kiusattu	Koulu 1	Koulu 2	Koulu 3	Koulu 4	Koulu 5	Keskiarvo
Viikoittain	3,7	3,7	6,2	8,1	3,8	5,1
Harvemmin	14,0	13,6	11,5	20,9	16,5	15,1
Ei lainkaan	82,3	82,7	82,3	7,1	79,7	79,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kiusaaja						
Viikoittain	4,1	3,3	7,1	5,7	8,3	5,4
Harvemmin	10,8	13,0	13,8	17,2	19,5	14,3
Ei lainkaan	85,1	83,7	79,0	77,0	72,2	80,4
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Internet- ja kännykkäkiusaaminen oli monille tuttu ilmiö, sillä noin 70 prosenttia tutkimukseen osallistuneista nuorista oli kuullut sen eri muodoista, noin 40 prosenttia oli internetissä käydessään nähnyt jotain toista kiusattavan ja noin viidennes tunsi jonkun, jota oli kiusattu internetissä. Internet- ja kännykkäkiusaamisen kohteeksi oli joutunut viidennes (20,1 %) vastaajista. Heistä 5,0 prosenttia ilmoitti kiusaamisen olevan säännöllistä ja tapahtuvan viikoittain. 79,9 prosenttia vastaajista ei oltu kiusattu internetissä tai kännykällä. Internetissä toisia oli kiusannut 19,7 prosenttia ja säännöllisesti viikoittain sitä ilmoitti tehneensä 5,4 prosenttia vastaajista. 80,4 prosenttia vastaajista ei ollut kiusannut internetissä tai kännykällä. Ulkomaalaisiin tutkimuksiin suhteutettuna määrä vaikuttaa hieman alhaiselta.

Sukupuolten välillä vaikuttaisi olevan eroa siinä, kuinka paljon internet- ja kännykkäkiusaamista ylipäätään kohdataan. Siinä missä tytöistä lähes puolet (47,8 %) ilmoitti nähneensä toisia kiusatun internetissä ja kännykällä, pojista vastaavaa ilmoitti vajaa kolmannes (31,3 %). Erot tyttöjen ja poikien välillä olivat tässä kysymyksessä tilastollisesti melkein merkitsevää tasoa. ($t(1058) = -2,32, p = .02$).

Tytöistä 22,3 prosenttia (n= 123) ja pojista 17,9 prosenttia (n= 92) ilmoitti tullessaan internet- ja kännykkäkiusatuksi. Poikiin kohdistuva verkkokiusaaminen oli luonteeltaan säännöllisempää ja se toistui useammin kuin tyttöihin kohdistuva kiusaaminen. Useita kertoja viikossa tai vähintään kerran viikossa internet- ja kännykkäkiusatuksi tuli 7,2 prosenttia pojista ja 3,1 prosenttia tytöistä. Internet- ja kännykkäkiusaajina pojat olivat hieman aktiivisempia kuin tytöt. Pojista 20,5 prosenttia ja tytöistä 18,9 prosenttia ilmoitti kiusanneensa muita internetissä ja kännykällä. Pojat myös kiusasivat useammin ja säännöllisemmin kuin tytöt, sillä 7,7 prosenttia pojista ja 3,3 prosenttia tytöistä ilmoitti kiusaavansa vähintään kerran viikossa. Internet- ja kännykkäkiusaajina sukupuolet erosivat tilastollisesti lähes merkitsevästi toisistaan. ($t(901,731) = 2,49, p = .013$).

Kun oppilaiden koulumenestystä sekä internet- ja kännykkäkiusaamisen esiintyvyyttä tarkasteltiin keskenään (taulukko 5), havaittiin keskinkertaista huonommin koulussa menestyvien keskuudessa eniten viikoittain verkossa kiusaavia, kiusattuja sekä kiusaamista nähneitä. Vastaavasti keskinkertaisesti koulussa menestyvien joukossa esiintyi internet- ja kännykkäkiusaamista vähiten. Erot ryhmien välillä olivat tilastollisesti merkitsevää luokkaa verkkokiusaamisen näkemisen ($F(2) = 5,762, p = .003$) ja kiusatuksi tulemisen ($F(2) = 7,228, p = .001$) suhteen sekä tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa kiusaavan käyttäytymisen suhteen ($F(2) = 13,689, p = .000$). Samansuuntaisia tuloksia saatiin tarkasteltaessa oppilaiden koulumenestyksen ja internet- ja kännykkäkiusaamisen välistä yhteyttä erikseen äidinkielen ja matematiikan kouluarvosanojen avulla. Havaittiin, että huonoja arvosanoja saaneiden joukossa oli enemmän verkkokiusaajia kuin hyviä arvosanoja saaneiden joukossa. Erot ryhmien välillä olivat tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa sekä äidinkielen arvosanojen ($F(3) = 13,555, p = .000$), että matematiikan arvosanojen ($F(3) = 8,39, p = .005$) kohdalla. Oppilaista, joiden kouluarvosana oli 6 tai sitä vähemmän äidinkielellä, lähes kolmannes (29,8 %) kiusasi muita verkossa, vastaavan luvun matematiikan arvosanojen osalta ollessa 27,1 prosenttia. Sen sijaan oppilaista, joiden äidinkielen tai matematiikan numero oli 7 tai sitä enemmän, verkkokiusaajia oli noin 17 prosenttia. Vaikuttaisikin siltä, että oppilaat, joilla on huono koulumenestys kiusaavat hieman enemmän internetissä ja kännykällä, kuin oppilaat, joiden koulumenestys on hyvä tai kiitettävä.

TAULUKKO 5. Internet- ja kännykkäkiusaamisen esiintyvyys oppilaiden koulumenestyksen suhteen

Suhde kiusaamiseen	Koulumenestys		
	Keskinkertaista huonompi	Keskinkertainen	Keskinkertaista parempi
Nähty verkkokiusat-tavan	%	%	%
Viikoittain	23,0	7,7	9,9
Harvemmin	23,0	30,9	30,1
Ei lainkaan	54,0	61,4	60,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0
Verkkokiusattu			
Viikoittain	9,8	3,3	6,2
Harvemmin	21,3	14,7	13,4
Ei lainkaan	68,9	82,1	80,3
Yhteensä	100,0	100,0	100,0
Verkkokiusaaja			
Viikoittain	11,7	3,3	6,5
Harvemmin	25,0	14,1	10,9
Ei lainkaan	63,3	82,6	82,7
Yhteensä	100,0	100,0	100,0

Tutkimme myös kuinka paljon internet- ja kännykkäkiusaamista esiintyy erityisopetuksen pienluokissa opiskelevien oppilaiden keskuudessa. Tämän tutkimuksen mukaan vaikuttaisi siltä, että erityisopetuksen pienluokissa opiskelevien keskuudessa esiintyi internet- ja kännykkäkiusaamista huomattavasti enemmän kuin yleisopetuksen luokissa. Erityisopetuksen pienluokissa opiskelevien internet- ja kännykkäkiusaamisen esiintyvyyttä on tarkasteltu lähemmin taulukossa 6. Erityisopetuksen pienluokassa opiskelevat olivat sekä nähneet viikoittain verkkokiusaamista, että tulleet verkkokiusatuksi enemmän kuin muut oppilaat. Erityisopetuksen pienluokkien oppilaat erottuivat muista oppilaista myös aktiivisempina internet- ja kännykkäkiusaajina. Erot erityisopetuksen pienluokassa opiskelevien ja yleisopetuksessa opiskelevien välillä olivat verkkokiusaamisen näkemisen suhteen ($F(1)=13,703$, $p=.000$), internetissä ja kännykällä kiusatuksi tulemisen suhteen ($F(1)= 22,024$, $p=.000$), sekä verkossa kiusaajana toimimisen suhteen ($F(1)=11,779$, $p=.000$) tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa. Erityisopetuksen pienluokissa opiskelevat kokevat internet- ja kännykkäkiusaamista enemmän kuin muut oppilaat. Nämä tulokset ovat hyvin samankaltaisia muiden aikaisempien kiusaamistutkimusten kanssa.

TAULUKKO 6. Internet- ja kännykkäkiusaamisen prosentuaalinen esiintyvyys erityisopetuksen pienluokkien oppilaiden keskuudessa.

Suhde internet- ja kännykkäkiusaamiseen	Erityisopetuksen pienluokassa opiskelu	
Nähty verkkokiusattavan	Kyllä	Ei
Viikoittain	27,6	8,4
Harvemmin	17,2	31,0
Ei lainkaan	55,2	60,6
Yhteensä	100,0	100,0
Verkkokiusattu		
Viikoittain	16,1	3,8
Harvemmin	16,1	15,0
Ei lainkaan	67,8	81,2
Yhteensä	100,0	100,0
Verkkokiusaaja		
Viikoittain	18,4	4,0
Harvemmin	12,6	14,3
Ei lainkaan	69,0	81,8
Yhteensä	100,0	100,0

6.2 Minkälaisia internet- ja kännykkäkiusaamisen muotoja nuoret ovat kohdanneet?

Taulukossa 7 tarkastellaan yleisimpien kännykän välityksellä toteutettavissa olevien kiusaamismuotojen sekä internetin välityksellä toteutettavissa olevien kiusaamismuotojen esiintyvyyttä vastaajien keskuudessa. Kaikkia kansainvälisesti tunnettuja internet- ja kännykkäkiusaamisen muotoja esiintyi. Kuten taulukosta 7 näemme, tunnetuimpia kännykkäkiusaamisen muotoja olivat tekstiviestihäirintä ja ilkeämielisten puheluiden soittaminen. Vastaavasti tuntemattomin kännykkäkiusaamisen muoto oli bluetoothin välityksellä tapahtuva kiusaaminen, josta oli kuullut alle puolet vastaajista. Yleisimmin kännykän välityksellä oli kiusattu soittelemalla ilkeämielisiä puheluita. Internetin välityksellä tapahtuvan kiusaamisen tunnetuin muoto oli toisen nimellä esiintyminen sekä juoruilu ja perättömien juttujen levittäminen toisesta. Internetin välityksellä kiusatuksi tulleet olivat kohdanneet eniten juoruilua ja perättömien juttujen levittämistä sekä seksuaalista häirintää. Vähiten oli kohdattu häpeää aiheuttavan asian, kuten manipuloidun kuvan tai muun sellaisen levittelyä.

TAULUKKO 7. Vastaajien kokemuksia internet- ja kännykkäkiusaamisesta

Kiusaamismuoto	Vastaajan suhde kiusaamiseen			
	On kuullut	Tuntee uhrin	Uhri	Kiusaaja
Kännykkäkiusaaminen	%	%	%	%
Ilkeämieliset puhelut	74,6	33,1	16,4	15,4
Tekstiviestihäirintä	76,2	25,0	8,7	8,6
Kamerakännykkäkiusaaminen	71,0	24,3	7,4	6,3
Bluetoothin kautta tapahtuva kiusaaminen	48,7	9,3	4,8	5,7
Keskiarvo	67,6	22,9	9,3	5,5
Internetkiusaaminen				
Sähköposti	73,5	9,0	9,0	5,7
Seksuaalinen häirintä	71,1	21,3	13,9	4,6
Juoruilu ja perättömät jutut	75,3	31,7	17,4	10,0
Toisen nimellä esiintyminen	77,4	27,3	8,9	8,3
Häpeää aiheuttavan asian levittäminen (esim. kuva)	74,7	16,2	6,0	5,5
Julkinen herjaaminen	75,0	23,9	11,4	7,8
Salasanan väärinkäyttö	71,1	17,6	9,0	6,6
Ulkopuolelle sulkeminen	66,6	15,7	7,2	6,9
Vaaniminen	66,6	13,9	7,9	5,1
Uhkailu tai pelottelu	74,8	20,9	10,7	5,9
Keskiarvo	72,6	19,8	10,1	6,6

Tutkimme myös onko tyttöjen ja poikien välillä eroa sen suhteen, mitä internet- ja kännykkäkiusaamisen muotoja he kohtaavat. Taulukossa 8 on tarkastelu lähemmin, kuinka internet- ja kännykkäkiusaamisen eri muodot ilmenivät tyttöjen ja poikien välillä. Tässä taulukossa tarkastellaan kännykkäkiusaamisen ja internet-kiusaamisen muotoja erikseen. Internet-kiusaamismuodoista tytöt olivat kohdanneet juoruilua ja perättömien juttujen levittämistä sekä seksuaalista häirintää huomattavasti enemmän kuin pojat. Erot sukupuolten välillä olivat tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa. Kännykkäkiusaamismuodoista tyttöjä oli kiusattu enemmän kuin poikia soittelemalla heille ilkeämielisiä puheluita. Erot tyttöjen ja poikien välillä olivat tilastollisesti merkitsevää luokkaa. Pojista puolestaan oli otettu kamerakännykällä kuvia tai videopätkiä, joita oli levitetty internetiin luvottomasti, huomattavasti enemmän kuin tytöistä. Tässä kiusaamismuodossa sukupuolet erosivat toisistaan erittäin merkitsevästi. Toinen kännykkäkiusaamismuoto,

jota pojat olivat kohdanneet enemmän, oli bluetoothin välityksellä tapahtuva kiusaaminen. Sitä pojat olivat kohdanneet tilastollisesti merkitsevästi enemmän kuin tytöt.

TAULUKKO 8. Internet- ja kännykkäkiusaamisen uhrien kokemat kiusaamismuodot sukupuolen mukaan.

Kiusaamismuoto	Uhri				t	df	p
	Tytöt	Pojat					
	n	%	n	%			
Kännykkäkiusaaminen							
Ilkeämieliset puhelut	116	19,7	75	13,1	3,054	1138,92	.002
Tekstiviestihäirintä	58	9,9	43	8,0	1,42	1149,622	.156
Kamerakännykkäkiusaaminen	28	4,8	58	10,1	-3,494	1025,997	.000
Bluetoothin kautta tapahtuva kiusaaminen	17	2,9	39	6,8	-3,113	991,278	.002
Internetkiusaaminen							
Juoruilu ja perättömät jutut	128	21,7	74	12,9	4,000	1124,799	.000
Seksuaalinen häirintä	108	18,3	54	9,4	4,435	1093,163	.000
Julkinen herjaaminen	73	12,4	60	10,5	1,030	1157,574	.303
Uhkailu tai pelottelu	70	11,9	54	9,4	1,360	1153,613	.174
Sähköposti	59	10,0	45	7,9	1,293	1152,286	.196
Salasanan väärinkäyttö	49	8,3	55	9,6	-,763	1160	.445
Toisen nimellä esiintyminen	56	9,5	47	8,2	,782	1160	.434
Vaaniminen	53	9,0	39	6,8	1,386	1148,600	.166
Ulkopuolelle sulkeminen	46	7,8	38	6,6	,775	1160	.439
Häpeää aiheuttavan asian levittäminen (esim. kuva)	32	5,4	38	6,6	-,858	1160	.391
Keskiarvo		52,8		47,2			

6.3 Internet- ja kännykkäkiusaamisen ja koulukiusaamisen välinen yhteys

Tämän tutkimuksen vastaajien keskuudessa perinteinen koulukiusaaminen oli säilyttänyt jalansijansa kiusaamisen kentällä, sillä se oli yleisempää kuin internetin ja kännykän välityksellä tapahtuva kiusaaminen (taulukko 9). Useissa tutkimuksissa on todettu, että perinteinen koulukiusaaminen ja verkkokiusaaminen ovat yhteydessä toisiinsa. Tässä tutkimuksessa saatiin hyvin samansuuntaisia tuloksia. Koulussa viikoittain kiusatuksi tulleista oppilaista, lähes kolmasosa (29,5 %) kiusattiin myös verkossa viikoittain ja tätä harvemmin 32,6 prosenttia. Ainoastaan internetissä tai kännykän välityksellä kiusa-

tuksi tulleita oppilaita oli hyvin vähän (2,1 %). Koulussa kiusattuja oppilaita kiusattiin siis verkossa varsin aktiivisesti. Useampi kuin joka toinen (57 %) koulukiusaaja kiusasi myös verkossa. Heistä viikoittain säännöllisesti sitä teki reilu kolmannes (33,7 %). Koulukiusaajat olivat siis varsin aktiivisia kiusaamaan myös internetissä ja kännykällä. Samankaltaisia tuloksia on saatu myös aikaisemmissa tutkimuksissa. (mm. Raskauskas ja Stolz 2007).

TAULUKKO 9. Koulukiusaamisen ja verkkokiusaamisen esiintyminen vastaajien keskuudessa

	Kiusaamisen esiintyvyys			
	Viikoittain	Harvemmin	Yhteensä	Ei lainkaan
Rooli kiusaamisessa	%	%	%	%
Kiusaamisen todistaja	32,6	51,4	84,0	16,1
Koulukiusattu	9,2	27,5	36,7	63,4
Koulukiusaaja	8,2	33,0	41,2	57,1
Verkkokiusaamisen todistaja	10,2	29,6	39,8	60,1
Verkkokiusattu	5,0	15,1	20,1	79,9
Verkkokiusaaja	5,4	14,3	19,7	80,4

Säännöllisesti viikoittain koulussa kiusatuksi tulleista oppilasta lähes kolmannes (28,4 %) ilmoitti puolestaan kiusaavansa muita internetin tai kännykän välityksellä viikoittain. Tämän lisäksi puolet (50,5 %) koulukiusatuista oli joskus kiusannut muita internetissä tai kännykällä. Vastaavasti oppilaista, joita ei kiusattu lainkaan koulussa, oli 14,1 prosenttia tullut joskus kiusanneeksi muita internetissä tai kännykällä. Tämän tutkimuksen mukaan koulukiusaamisen uhrit olivat siis aktiivisia itse kiusaamaan muita verkossa. Ryhmien välisiä keskiarvoja tarkasteltaessa havaittiin, että verkossa ja koulussa kiusatuksi tulleiden keskiarvot poikkesivat toisistaan $F(1,1065)=189,146$, $p=.000$), samoin kuin verkossa kiusaavien ja koulussa kiusaavien $F(1,1049)=173,468$, $p=.000$) väliset keskiarvot. Erot ryhmien välillä olivat tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa.

Koulukiusaamisen ja internet- ja kännykkäkiusaamisen eri roolit olivat yhteydessä toisiinsa, kuten taulukosta 10 näemme. Näiden tulosten valossa vaikuttaisi muun muassa siltä, että perinteisen koulukiusaajan ja verkkokiusaajan välillä olisi yhteys ($r=0.47$, $p=.001$), samoin kuin perinteisen koulukiusaamisen uhrin ja verkkokiusaamisen uhrin välillä ($r=0.43$, $p=.000$). Tätä johtopäätöstä vahvistaa myös se, että internet- ja kännykkäkiusaajaksi nimettiin useimmin koulusta tuttu kaveri (14,1 %) tai sitten kiu-

saaja pysytteli anonyymina (12,4 %). Harvemmin kiusaaja oli täysin koulun ulkopuolinen henkilö (7,0 %).

TAULUKKO 10. Kiusaamisen eri muotojen väliset korrelaatiot

Ulottuvuus	1	2	3	4	5	6	7	8
Koulukiusaaminen								
1 Koulukiusattu	-							
2 Todistaja	.28***	-						
3 Koulukiusaaja	.44***	.52***	-					
4 Koulussa puututtu	.20***	.31***	.22***	-				
Verkkokiusaaminen								
5 Verkkokiusattu	.43***	.21***	.34***	.11***	-			
6 Todistaja	.28***	.32***	.34***	.14***	.21***	-		
7 Verkkokiusaaja	.39***	.26***	.47***	.09***	.75***	.68***	-	
8 Koulussa puututtu	.30***	.19***	.26***	.26***	.58***	.55***	.60***	-

***: $p < .001$

Edellä mainitut tulokset vahvistavat, että samat henkilöt sekä kiusaavat, että tulevat kiusatuiksi sekä koulussa että verkossa. Internet- ja kännykkäkiusaaminen sekä koulukiusaaminen ovat yhteydessä toisiinsa. Internet- ja kännykkäkiusaamisessa ja koulukiusaamisessa on siis kyse samasta ilmiöstä.

6.4 Kenelle nuoret kertovat internet- ja kännykkäkiusaamisesta

Kiusaaminen on asia, josta ei juuri tulla kertomaan aikuiselle, jos sitä nähdään tapahtuvan koulussa tai verkossa. Tämän tutkimuksen mukaan 85 prosenttia nuorista jätti kertomatta koulun henkilökunnalle, jos näki kiusaamista koulussa ja 92 prosenttia vaikenä nähdessään kiusaamista verkossa. Myös kiusaamisen uhrit tulivat kertomaan kohtamastaan kiusaamisesta koulun henkilökunnalle vain harvoin: keskimäärin 72 prosenttia koulukiusatuista ja 82 prosenttia verkkokiusatuista vaikenä kohtamastaan kiusaamisesta. Taulukossa 11 on tarkasteltu lähemmin, kuinka paljon ja kenen puoleen kiusaamisen uhrit kääntyivät kertoessaan kiusatuksi tulemisestaan. Tässä yhteydessä kiusaamisen uhriksi katsottiin kaikki vastaajat, jotka ilmoittivat tulleen kiusatuiksi koulussa tai internetissä ja kännykällä. Taulukossa 11 tarkastellaan myös korrelaatioita uhrien kokeman helpotuksen tunteen ja kertomisen välisestä yhteydestä.

Koulun henkilökunnan puoleen käännettiin vähemmän kuin muiden. Ne oppilaat, jotka uskoutuivat jollekin koulun aikuiselle, turvautuivat perinteistä kiusaamista kohdattaessa eniten opettajaan ja internet- ja kännykkäkiusaamisessa rehtoriin.

TAULUKKO 11. Kuinka paljon kiusaamisen uhrit kertovat kokemuksistaan ja kokivat saavansa apua.

Kenelle kertoo tul- leensa koulukiusa- tuksi	Kertoi kiusaami- sesta		Kiusaamisesta kertominen auttoi		r
	n	%	n	%	
Kaverille	256	61,4	210	62,9	.60***
Vanhemmille	217	51,8	177	56,4	.68***
Opettajalle	136	32,8	106	37,7	.63***
Terveystenhoitajalle	90	21,7	70	27,1	.52***
Rehtorille	70	16,7	61	24,0	.51***
Internet -sivustoille	47	11,4	43	18,4	.52***
Kenelle kertoo tul- leensa internet- ja kännykkäkiusatuksi					
Kaverille	115	55,3	98	57,3	.62***
Vanhemmille	74	36,5	69	44,8	.59***
Opettajalle	35	17,2	38	27,7	.47***
Terveystenhoitajalle	35	17,2	34	26,0	.52***
Rehtorille	37	18,1	30	22,6	.47***
Internet -sivustoille	33	16,3	26	20,5	.44***

***: $p < .001$

Ne koulukiusaamisen ja verkkokiusaamisen uhrit, jotka kertoivat kiusaamisesta, uskoutuivat eniten kavereilleen ja toiseksi eniten vanhemmilleen. Kertomisella ja sillä kuinka paljon siitä koetaan olevan hyötyä, vaikuttaisi olevan yhteyttä toisiinsa. Toisin sanoen sellaiselle taholle kerrotaan, jolta koetaan saatavan helpotusta tilanteeseen.

7. TULOSTEN TARKASTELU

Vaikka Suomessa on panostettu koulukiusaamisen vastaiseen toimintaan hyvin aktiivisesti, se on edelleen hyvinvoinnin riskitekijä kouluissamme. Opetusministeriön (2008, 23) mukaan säännöllisesti kiusatuksi tulee yhä noin 8 prosenttia yläkouluikäisistä oppilaista. Tässä tutkimuksessa vastaava luku oli peräti 9,2 prosenttia. Koulukiusaamisen muodot myös kehittyvät koko ajan. Sen uusin muoto, internetin ja kännykän välityksellä tapahtuva kiusaaminen, alkaa olla tuttu ilmiö kouluissamme, joskaan sen esiintyvyydestä ei ole vielä saatavilla valtakunnallisia tilastoja. Tutkimukset osoittavat, että verkkokiusaamisessa on kyse ikivanhasta ilmiöstä – kiusaamisesta – joka on uusinut kasvojaan alati lisääntyvän globaalin verkottumisen ja teknistymisen myötä. Näin ollen verkkokiusaaminen on nimenomaan teknologian saralla edistyneempien kulttuurien ongelma. Suomi on yksi johtavista maista tietotekniikan ja televiestinnän saralla, lähes jokaisella suomalaisella on matkapuhelin ja lähes joka taloudessa on internet-liittymä (Tilastokeskus 2009a). Myös tämän tutkimuksen kohderyhmästä 99 prosenttia omisti matkapuhelimen ja 98 prosenttia pääsi kotoa internetiin. Teknologian saatavuus vastaajien keskuudessa oli siis erittäin hyvä, joten olosuhteet verkon kautta tapahtuvalle kiusaamiselle olivat olemassa.

7.1 Verkkokiusaamisen esiintyminen

Ennako-odotusten mukaisesti tutkimus paljasti, että internet- ja kännykkäkiusaaminen oli varsin tuttu ilmiö, sillä 70 prosenttia vastaajista oli kuullut siitä, 40 prosenttia oli itse todistanut sitä ja joka viides tunsi jonkun, jota oli kiusattu internetissä tai kännykällä. Itse verkkokiusaamisen kohteeksi oli niin ikään joutunut viidennes (20,1 %) vastaajista. Heistä 5,1 prosenttia ilmoitti kiusaamisen tapahtuvan säännöllisesti yhden tai useamman kerran viikossa. Ulkomaisiin tutkimuksiin suhteutettuna määrä vaikuttaa hieman alhaiselta. Beranin ja Lin (2006, 21) mukaan verkkokiusaamista koki 58 prosenttia nuorista ja Lin (2006, 1) mukaan 25 prosenttia. Wangin, Iannottin ja Nanselin (2009, 368) tutkimuksessa verkkokiusatuksi tuli 13,6 prosenttia nuorista. Internet- ja kännykkäkiusaamistilastojen mukaan verkkokiusattujen nuorten määrä vaihtelee 32 prosentin (Lenhart 2007) ja 42 prosentin (National Crime Prevent Council 2009) välillä. Vaikka tilastojen luotettavuus olisi kyseenalainen, voitaneen niitä pitää ainakin suuntaa-antavina. Man-

nerheimin lastensuojeluliiton (2009b, 20) tutkimuksen mukaan tänä päivänä noin joka kymmenes suomalaisnuori tulee verkkokiusatuksi. Vaikuttaisikin siltä, että verkko-kiusaamista esiintyy kansainvälisillä areenoilla hieman enemmän kuin meillä.

Verrattaessa koulukiusatuiksi ja verkkokiusatuiksi tulleiden määriä tässä tutkimuksessa koulukiusaaminen oli yleisempää kuin internet- ja kännykkäkiusaaminen. Onko vastaus kuitenkin niin yksiselitteisesti tulkittavissa? Kiusatuksi tulemisen kriteerinä on suomalaisissa tutkimuksissa hyvin yleisesti pidetty sitä, että kiusaamisen tulee olla toistuvaa ja tapahtua säännöllisesti vähintään kerran viikossa. Sittemmin tätä kriteeriä on arvosteltu ja on todettu, että yhdenkin kerran kiusatuksi tulemisen kokemus voi olla uhrin kannalta traumaattinen (Hamarus 2008, 13). Muun muassa Olweus (1992, 15) selittää määritelmää siten, että jatkuvuuden ja toistuvuuden kriteereillä pyritään sulkemaan kiusaamisen määrittelystä pois satunnaiset harmittomat negatiiviset teot, joiden kohde saattaa vaihdella tilanteesta toiseen. Satunnaista kiusaamista ei pidetä niin vakavana, kuin systemaattista kiusaamista. Internet- ja kännykkäkiusaamisessa tilanne voi olla aivan toinen. Shariffin (2008, 34) mukaan internet- ja kännykkäkiusaamisen voidaan katsoa olevan luonteeltaan toistuvaa ja pitkäkestoista jo yhden kiusaamiskerran jälkeen, koska esimerkiksi kerran internetiin laitettu manipuloitu kuva tai muu sellainen on erittäin hankalaa saada sieltä pois. Vaikka kuvan tai tiedon saisikin poistettua, on se saatettu lukea ja ladata jopa tuhansia kertoja (Shariff 2008, 34). Näin ollen satunnainen ja harmittomaksi tarkoitettu toista häpäisevä videonpätkä, kuva tai teksti, joka laitetaan internetiin tuhansien ja taas tuhansien ihmisten katsottavaksi, saattaa kääntyä toista syvästi loukkaavaksi ja vahingoittavaksi teoksi. Voidaankin pohtia, kumpi luku kertoo verkkokiusaamisilmiöstä enemmän: vähintään kerran viikossa kiusatuksi tulevien noin viiden prosentin vai ylipäätään joskus kiusatuksi tulleiden noin 20 prosentin lukumäärät.

Internet- ja kännykkäkiusaamisesta on löydettävissä perinteiselle kiusaamiselle asetettuja kriteereitä ja lainalaisuuksia, mutta kiusaamistapojen luonteen erilaisuudesta johtuen niitä joudutaan tarkastelemaan uudesta näkökulmasta. Koulukiusaamisessa hyvin usein erotellaan, miten tytöt ja pojat tapaavat kiusata toisiaan. Vaikka tyttöjen on todettu harjoittavan enemmän kiusaamisen epäsuoria muotoja ja poikien suoria, molemmille sukupuolille yleistä on kiusata toista sanallisesti haukkumalla ja nimittelemällä (Hamarus 2008, 45; Salmivalli 1998, 29). Tässä tutkimuksessa pojat erottuivat tytöistä verkkokiusaajina: pojat kiusasivat internetissä ja kännykällä enemmän kuin tytöt ja myös kiusaamisen laatu pojilla oli säännöllisempää ja useammin toistuvaa. Tytöt puolestaan olivat nähneet internet- ja kännykkäkiusaamista enemmän kuin pojat. Erot suku-

puolten välillä olivat tilastollisesti melkein merkitsevää luokkaa. Aikaisemmissa tutkimuksissa sukupuolten välillä ei ole löydetty tilastollisesti merkitseviä eroja verkkokiusaajina (Li 2006, 5–9; Beran & Li 2007, 22; Slonje & Smith 2008, 149).

Koulumenestyksellä havaittiin olevan vaikutusta verkkokiusaamiseen, sillä eniten kiusaamista esiintyi keskinkertaista huonommin koulussa menestyvien oppilaiden keskuudessa. Vähiten verkkokiusaamista esiintyi keskinkertaisesti menestyvien joukossa. Erot ryhmien välillä olivat tilastollisesti merkitsevää luokkaa verkkokiusaamisen näkemisen ja kiusatuksi tulemisen suhteen, sekä tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa kiusaavan käyttäytymisen suhteen. Tässä tutkimuksessa huonosti koulussa menestyvät oppilaat kiusasivat siis verkossa eniten. Samankaltaisia tuloksia saatiin myös tutkittaessa erityisopetuksen pienluokissa opiskelevien suhdetta verkkokiusaamiseen. Pienluokkien oppilaiden keskuudessa esiintyi internet- ja kännykkäkiusaamista enemmän kuin yleisopetuksen luokissa. Erot olivat tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa. Tulokset ovat hyvin samansuuntaisia muiden kiusaamista koskevien tutkimusten kanssa.

7.2 Verkkokiusaamisen muodot

Internetin ja kännykän välityksellä voi kiusata hyvin monin eri tavoin. Lähes kaikki tähänastiset internet- ja kännykkäkiusaamistutkimukset ovat tukeutuneet Willardin (2004, 1) luokitteluun, jonka mukaan tyypillisimpiä verkkokiusaamistapoja ovat liekitäminen, häirintä, panettelu eli juoruilu, toisena esiintyminen, häpäiseminen, huijaaminen, ulkopuolelle jättäminen, väijyminen ja häpeää aiheuttavien asioiden levittely. Lisäksi kännykän välityksellä tapahtuvan kiusaamisen muotoja ovat ilkeämieliset puhelut, tekstiviestihäirintä, kamerakännykkäkiusaaminen ja bluetoothin kautta tapahtuva kiusaaminen (Smith ym. 2006, 6). Kaikkia edellä mainittuja internet- ja kännykkäkiusaamisen muotoja esiintyi vastaajien keskuudessa. Yleisimmin kännykän välityksellä kiusattiin soittelemalla ilkeämielisiä puheluita, joita oli vastaanottanut lähes viidennes vastaajista. Yleisin internet- ja kännykkäkiusaamisen muoto oli juoruilu ja perättömien juttujen levittäminen toisesta, jota oli kokenut lähes joka viides vastaajista. Toiseksi yleisintä oli seksuaalinen häirintä (13,9 %). Näitä yleisimpiä kiusaamisen muotoja tytöt kokivat huomattavasti enemmän kuin pojat, ja erot sukupuolten välillä olivat tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa. Pojat puolestaan kohtasivat kamerakännykkäkiusaamista eli luvattoman valokuvan tai videon ottamista ja sen luvatonta levittämistä tilas-

tollisesti erittäin merkittävästi enemmän kuin tytöt ja bluetoothin kautta tapahtuvaa kiusaamista tilastollisesti melkein merkittävästi enemmän. Kamerakännykkäkiusaaminen on kiusaamismuoto, jota pidetään kansainvälisesti haitallisimpana ja se on ensimmäinen kiusaamisen muoto, johon on pyritty puuttumaan myös lainsäädännöllisesti. Tässä tutkimuksessa joka kymmenes poika oli kohdannut sitä. Mikä saa nuoret harjoittamaan luvaton ja usein väkivaltaisia piirteitä sisältävää videokuvaamista? Voisiko yksi selittävä tekijä olla se, että suhde julkisuuteen on muuttunut. Kamerakännykkäkiusaaminen on eräänlaista oikeasta elämästä tehtyä tosi- tv -versiota. Kankaan ym. (2008, 5) mukaan nykyajan lapset ja nuoret ovat oppineet, että media on kaksisuuntainen ja he ovat tottuneet saamaan äänensä kuuluville. Nykyajan milleniaali-sukupolven elämään kuuluu uudenlaisen julkisuuden ja osallistumisen tavoittelu. Julkisuus on itsensä esille tuomista ja arvonnannon tai hyväksynnän hakemista joko lähipiiristä tai kansainvälisesti. (Kangas ym. 2008, 6.) Joskus keinot, joilla julkisuutta pyritään saavuttamaan, ovat kyseenalaisia.

7.2.1 Verkkokiusaamisen ja koulukiusaamisen välinen yhteys

Yksi tutkimustehtävä oli selvittää, ovatko perinteinen koulukiusaaminen ja verkkokiusaaminen yhteydessä toisiinsa. Useiden tutkimusten, kuten Mannerheimin lastensuojeluliiton (2009b, 38) mukaan internet näyttäisi olevan yksi merkittävä koulukiusaamisen ympäristö ja yhteydessä monella tapaa muuhun koulukiusaamiseen. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella on helppo yhtyä edelliseen, sillä koulukiusaamista oppilaista enemmistöä kiusattiin myös verkossa: kolmasosalle verkkokiusaaminen oli viikoittaista ja toinen kolmannes koki sitä joskus. Oppilaita, joita kiusattiin ainoastaan verkossa, oli todella vähän (2 %). Enemmän kuin joka toinen koulukiusaaja puolestaan harrasti kiusaamista sekä verkossa, että koulussa. Lisäksi koulukiusaamista oppilaista kolmannes ilmoitti kiusaavansa verkossa viikoittain ja noin puolet ilmoitti kiusanneensa joskus. Koulukiusaattujen oppilaiden harjoittaman verkkokiusaamisen suhteellisen suuri määrä herättää kysymyksen, hyödyntävätkö koulukiusaajat sähköistä väylää maksaakseen kiusaajilleen samalla mitalla takaisin. Asia olisi varmasti lähemmän tutkimisen arvoinen. Tässä tutkimuksessa todettiin, että internet- ja koulukiusaaminen ovat yhteydessä toisiinsa. Perinteisen koulukiusaajan ja verkkokiusaajan välillä oli yhteys, samoin kuin perinteisen koulukiusaamisen uhrin ja verkkokiusaamisen uhrin välillä.

7.2.2 Kertovatko nuoret koulukiusaamisesta ja verkkokiusaamisesta?

Jotta kiusaamiseen voitaisiin tehokkaasti puuttua, tulisi koulun henkilökunnan ja vanhempien tietää siitä ja kiusaamisesta tulisi tehdä kaikkien yhteinen asia. Esimerkiksi KiVa koulu hankkeen yksi oleellinen verkkokiusaamista vähentävä menetelmä on aktiivoida sivustaseuraajia reagoimaan kiusaamiseen ja ohjata heitä kertomaan siitä aikuisille (Salmivalli ym. 2009). Aikaisemmissa tutkimuksissa on kuitenkin käynyt ilmi, että nuoret kertovat kiusaamisesta vain harvoin (MLL 2009b, 24). Tässä tutkimuksessa 85 prosenttia nuorista jätti kertomatta koulun henkilökunnalle, jos näki kiusaamista koulussa ja 92 prosenttia vaikenä nähdessään kiusaamista verkossa. Kiusaamisen uhreista puolestaan 72 prosenttia ja verkkokiusaamisen uhreista 82 prosenttia vaikenä koulun henkilökunnalle kohtaamastaan kiusaamisesta. Juvosen ja Grossin (2008, 496) tutkimuksessa peräti 90 prosenttia verkkokiusatuista nuorista jätti kertomatta kokemuksestaan aikuisille. Ne harvat nuoret, jotka kertoivat kohtaamastaan kiusaamisesta, uskoutuivat tässä tutkimuksessa eniten kavereilleen ja sitten vanhemmilleen. Tulokset ovat hyvin samansuuntaisia Mannerheimin lastensuojeluliiton (2009b, 25) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan kiusatuksi tulemisesta oli helpointa puhua kavereille tai vanhemmille, joille puhumisesta myös nuoret kokivat saavansa eniten helpotusta tilanteeseensa. Myös tässä tutkimuksessa kertomisella ja siitä koetulla helpotuksen tunteen saamisella todettiin olevan yhteys. Toisin sanoen sellaiselle taholle kerrotaan, jolta koetaan saatavan apua tilanteeseen.

Miksi nuoret eivät puhu kiusaamisesta? Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että nuoret pelkäävät tilanteen pahenevan, mikäli kertovat siitä jollekulle. Mannerheimin lastensuojeluliiton (2009b, 25) mukaan on suurempi riski kertoa kiusaamisesta jollekin koulussa, kuin omille kavereilleen tai vanhemmilleen. Nuoret kokivat myös saavansa harvemmin apua koulusta ja huomattavan monen nuoren tilanne oli muuttunut jopa huonommaksi sen jälkeen, kun he olivat kertoneet kiusatuksi tulemisestaan koulussa (MLL 2009b, 25). Yksi syy, miksi internet- ja kännykkäkiusaamisesta kerrotaan niin harvoin, saattaa liittyä siihen, etteivät nuoret usko siitä olevan mitään apua. Jos nuorilla on sellainen käsitys, etteivät heidän elämänpiirissään olevat aikuiset tiedä mitään, mitä verkossa tapahtuu, Slonjen ja Smithin (2007, 153) mukaan he eivät myöskään tule kertomaan siitä. Tällöin ei asiaan voida puuttua ja seuraukset voivat olla tuhoisat. Aikuisen tietoisuus asiaa kohtaan on ratkaisevan tärkeää, mikäli verkkokiusaamiseen aiotaan puuttua. (Slonje & Smith 2007, 153.) Tämän päivän vanhemmat eivät ole välttämättä

itse kokeneet Internet- ja kännykkäkiusaamista, joten heidän saattaa olla vaikeaa neuvoa, miten kiusaamistilanteessa tulisi toimia.

7.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen lähtökohtana oli luoda hyvä mittari, joka tavoittaisi internet- ja kännykkäkiusaamisen todellisen luonteen. Sen vuoksi ulkomaisten tutkimusten pohjalta luotu teoreettinen tausta on ohjannut vahvasti koko tutkimuksen tekoa, sen empiirisen osan valintoja, ongelmanasettelua, metodien valintaa, tulosten tulkintaa ja johtopäätösten tekoa. Tutkimuksessa käytettyä mittaria ja sen luotettavuutta on tarkasteltu luvussa 5, tutkimuksen suorittaminen. Mittarin reliabiliteetti oli hyvä: lomakkeen esitestauksen perusteella todettiin oppilaiden ymmärtävän kysymykset oikealla tavalla. Myös yksittäisten kysymysten eri muuttujat olivat yhteydessä toisiinsa vahvasti. Mittarin sisäinen validiteetti todettiin myös hyväksi: käsitteet olivat teorian mukaiset ja kysymykset kattoivat laajasti tutkittavan ilmiön. Mittarin validiteettia lisäsi myös se, että tutkimuksessa kysyttiin nuorten omakohtaisia kokemuksia. Kysymykset olivat hyvin selkeitä, riittävän yksityiskohtaisia ja ne kuvasivat tutkittavaa ilmiötä hyvin

Kyselyn laatiminen koettiin haasteelliseksi tehtäväksi, osin tutkittavan aihealueen tuoreuden ja muuntautumiskykyisyyden vuoksi, osin sen vuoksi, että tutkimusaiheessa liikutaan vahvasti nuorten omaksumalla internetin ja virtuaalimaailman maaperällä, josta tutkijalla ei ikänsä tai kokemustensa puolesta ollut juuri kokemusta. Yhdenlainen ilmentymä internetin nuorisokulttuurista, jolla suljetaan aikuiset ulkopuolelle, on internetiin kehittynyt nuorten oma koodikieli, jota nettiympäristöä ymmärtämättömät eivät pysty tulkitsemaan oikein. Esimerkiksi jokin kirjoitettuna pahalta kuulostava ilmaisu saa aivan päinvastaisen merkityksen, jos sen perässä on jokin kirjainkoodi (Shariff 2008, 29). Tämän tutkimuksen avoimien kysymysten vastauksissa ei ilmennyt kyseistä nuorten koodikieltä, erilaisia hymiöitä lukuun ottamatta. Sen sijaan yhdessä internetin käyttötottumuksia mittaavassa kysymyksessä, jossa nuoria pyydettiin kertomaan minuutit, jotka he käyttävät kuhunkin toimintoon viikossa, havaittiin useammassa vastauksessa sama numerokoodi. Koodilla arvellaan olevan jokin merkitys, joka jäi tutkijalle avautumatta. Nuorten oli vaikea ilmoittaa internetissä viikossa käyttämänsä aikaa minuutteina. Useat suuret numerosarjat saattoivat viitata siihen, että internetissä käytetään paljon aikaa. Samaan viittaavat minuuttien tilalle kirjoitetut kommentit. Mahdolli-

sen koodin avautumatta jättäminen tässä kysymyksessä ei ollut tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennaista. Voidaksemme ymmärtää mistä internet- ja kännykkäkiusaamisessa on kysymys, tulee sitä Shariffin (2008, 28) tarkastella oikeassa viitekehysessä, siinä maailmassa ja sinä ajankohtana, jona sitä tapahtuu, ymmärtäen niitä lainalaisuuksia, jotka kulloinkin vaikuttavat yksilön käyttäytymiseen. Tämä tekee internet- ja kännykkäkiusaamistutkimuksesta erittäin haasteellista, sillä myös tutkijan tulisi tuntea nuorten internet-käytänteet. Tästä näkökulmasta katsottuna sekä tämän, että aikaisempien tutkimusten todellista kykyä mitata internet- ja kännykkäkiusaamisilmiötä validisti, on haasteellista arvioida.

Hirsjärven ym. (2007, 226) mukaan tutkimuksen reliabelius tarkoittaa toistettavuutta mittaustuloksissa. Kuten aiemmin on käynyt ilmi, verkkokiusaaminen on ilmiö, joka muuttaa jatkuvasti muotoaan teknologisen kehityksen myötä ja sitä toteutetaan useiden teknisten välineiden kautta. Verkkokiusaamisen muuttuva luonne asettaa omat haasteensa myös tutkimuksen reliabeliuden arvioimiselle. Tämän tutkimuksen tulokset olivat kuitenkin samassa linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa, mikä on osaltaan osoitus tutkimuksen reliabiliteetista.

Tämä tutkimus antoi arvokasta tietoa siitä, että internet- ja verkkokiusaamista esiintyy meilläkin. Tutkimuksen tuloksia ei kuitenkaan voida yleistää koskemaan kaikkia kouluja Suomessa. Koulujen toimintakulttuurit vaihtelevat ja koulukohtaiset erot verkkokiusaamisen esiintymisen suhteen saattavat vaihdella. Tutkimus suoritettiin Pirkanmaan kolmen maakunnan viidessä yläkoulussa ja tutkimukseen osallistui kaikkiaan 1186 nuorta. Vaikka tutkimukseen osallistuneita nuoria oli suhteellisen paljon, tutkimuksen ulkoista validiteettia heikentää se, että otantayksiköitä oli vähän. Tutkimus osoittaa kuitenkin sen, että internet- ja kännykkäkiusaaminen on ilmiönä rantautunut myös Suomeen ja kiusaamismuodot ovat samankaltaisia kuin muualla maailmassa.

Tutkimus oli luonteeltaan kartoittava, eikä tässä vaiheessa katsottu aiheelliseksi käyttää useampia menetelmiä, vaikka se olisi tarkentanutkin tutkimuksen validiutta. Jatkotutkimusten tarve on ilmeinen. Verkkokiusaamisilmiön todellisen luonteen voisi tavoittaa kokonaisvaltaisemmin ja syvemmin esimerkiksi käyttäen laadullisia ja määrällisiä menetelmiä yhdessä.

8. POHDINTA

Lasten ja nuorten hyvinvointi on tärkeä asia. Väkivalta ja kiusaaminen jättävät aina jälkensä lapseen ja nuoreen. Ne ovat uhka terveelle ja tasapainoiselle kehitykselle. (Lämsä 2009b, 70.) Kiusaamiseen puuttuminen sen kaikissa muodoissa on koulun asia. Ongelmatilanteisiin puuttuminen viestittää nuorelle, että aikuiset ovat kiinnostuneita hänen hyvinvoinnistaan. Kiusaamisen todellinen luonne jää kuitenkin monissa tapauksessa tunnistamatta ja kiusattu jää vaille tarvitsemaansa tukea. (Lämsä 2009a, 56). Salmivallin (2003, 37) mukaan opettajan kyky tunnistaa kiusaaminen on välttämätön edellytys kiusaamiseen puuttumiselle. Kuitenkaan opettajat eivät ole selvillä läheskään kaikesta kiusaamisesta, vaikka se olisi hyvin systemaattista ja jatkuvaa. (Salmivalli 2003, 37.) Etenkin internet- ja kännykkäkiusaamista on vaikea havaita, jos nuoret eivät kerro siitä. Useat tutkimukset osoittavat, (MLL 2009; Pelastakaa Lapset ry. 2008) että nuoret eivät kerro kohtaamastaan kiusaamisesta. Tämän tutkimuksen mukaan internet- ja kännykkäkiusaamisesta kerrotaan vielä harvemmin kuin perinteisestä koulukiusaamisesta. Kerromatta jättämiseen tiedetään olevan ainakin kaksi syytä. Ensinnäkin nuoret pelkäävät sen pahentavan tilannetta entisestään (MLL 2009b, 25) ja toiseksi, jos nuorilla on sellainen käsitys, etteivät aikuiset ymmärrä verkkomaailman lainalaisuuksia, he eivät käänny aikuisen puoleen (Slonje & Smith 2007, 153). Olisikin kriittisen tärkeää, että aikuinen ymmärtää, miten verkkokiusaaminen toimii, missä nuoret liikkuvat ja mitä he kohtaavat virtuaalimaailmassa (Patchin & Hinduja 2006, 162). Ilman ymmärrystä on mahdotonta auttaa internet- ja kännykkäkiusaamista kohtaavia nuoria. Veivo-Lempisen (2009, 205) mukaan aikuisen ja nuoren välinen aito kohtaaminen perustuu nimenomaan luottamukseen, joka rakentuu vähitellen arjen toiminnoissa. Luottamuksen ja tiedon lisäksi tarvitaan selkeitä toimintamalleja ja strategioita, jotta tiedetään miten kiusaamistilanteet hoidetaan ja miten niitä ennaltaehkäistään.

Vaikka internet- ja kännykkäkiusaaminen on suhteellisen uusi asia, on meillä tietoisuus siitä lisääntynyt lyhyen ajan kuluessa. Muun muassa KiVa Koulu -projektin (Salmivalli, Pöyhönen & Kaukiainen 2009, 92, 103) yhteydessä ohjeistetaan, miten toimia, kun internetissä liikkuaan kohtaa kiusaamista. Ohjeissa korostuu sivustaseuraajien aktiivinen rooli kiusaamisen vastaisessa taistelussa. Itse kiusaamisen kohteeksi joutunutta puolestaan kehoitetaan lähettämään kiusaajalle viesti, jossa pyydetään tätä lopettamaan kielteinen toimintansa ilmoituksen tekemisen uhalla. Loukkaavaa materiaa-

lia kehoitetaan taltiomaan todistusaineistoksi ja lähettämään sitä edelleen sivuston valvo-
jille, jotta kiusaajan profiili voidaan poistaa. Kaikkein tärkeimpänä ohjeena on pyyntö
kertoa aikuiselle kiusaamisesta, jotta aikuisen kanssa voidaan yhdessä pohtia, mikä on
paras tapa toimia. (Salmivalli ym. 2009, 103.) Nuorille tulisi myös tarjota mediakasva-
tuksen välityksellä keinoja ja välineitä vastuulliseen ja kriittiseen internetin käyttöön
(MLL 2006, 8).

Jokaisella oppilaalla, lapsella ja aikuisella on lain antama suoja kiusaamista
vastaan. Oppilaiden oikeudesta turvalliseen oppimisympäristöön on säädetty perusope-
tuslain 29 §:ssä (Perusopetuslaki 628/1998). Lisäksi Perusopetuslain täydennys vuonna
2003 (Laki perusopetusopetuslain muuttamisesta 477/2003) asettaa koulutuksen järjes-
täjälle velvollisuuden toimia siten, että oppilaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön
myös toteutuu. Koulutuksen järjestäjän tulee myös laatia suunnitelma oppilaiden suo-
jaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä panna toimeen suunnitelma ja
valvoa sen toteutumista (Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003). Myös Perus-
opetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004, 18) mukaan oppimisympäristön on
oltava fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen ja tuettava oppilaan terveyttä.

Internet- ja kännykkäkiusaamisessa liikutaan usein rikosoikeudellisella tasolla.
Rikoslain (531/2000) 24. luvussa mainitaan muun muassa kunnianloukkaus, kotirauhan
rikkominen, salakatselu ja yksityiselämää koskevan tiedon levittäminen, joita voidaan
soveltaa internetin ja kännykän välityksellä tapahtuvasta kiusaamisesta rankaisemiseen.
Rikoslainsäädännöllisten asioiden hoito kuuluu poliisille. Kouluampumistragedioiden
jälkeen poliisi onkin jalkautunut internetiin Irc-galleriaan, jossa he pystyvät vastamaan
nuorten kysymyksiin, keskustelemaan ja kuuntelemaan nuoria heidän omalla maaperäl-
lään (Kalliosaari 2009, 4). Tähän mennessä poliisin tietoon on tullut yli 220 koulu-
uhkausta, sekä useita kunnianloukkaustapauksia, jotka ovat johtaneet toimenpiteisiin
(Passi 2009, 6).

Nuorille on ominaista hyödyntää internetin sosiaalista ominaisuutta, etsiä aktii-
visesti sosiaalisia kontakteja ja tietoa. Internetin reaaliajassa tapahtuva vuorovaikutus
edustaa nuorille tiettyä yhteiskunnan normeista poikkeavaa vapautta, joka viehättää ja
vaikuttaa nuoriin eri tavoin. Se tarjoaa myös mahdollisuuksia luoda sosiaalisia kontakte-
ja, jotka olisivat muuten saavuttamattomissa. Internetin mahdollistama vapaus voidaan-
kin tiivistää seuraaviin ydinkohtiin: vapaus valita ja ottaa mitä haluaa, vapaus tehdä ja
rikkoa sääntöjä, vapaus tutkia seksuaalisuutta, vapaus tutkia omaa identiteettiä ja poliit-
tisiä toimia, vapaus ilmaista itseään. Internet on paikka, jossa vallitsee anarkia ja vapa-

us. Keskitetyn kontrollin puuttuminen ja tiedon nopea leviäminen tarjoavat hyvän kasvupohjan myös rikollisille ja eettisesti arveluttaville elementeille. (Hellenga 2002, 213–225.) Nuoret internetin käyttäjät kohtaavat väistämättä myös uusia eettisiä ja lakioikeudellisia kysymyksiä. Uusia väyliä esimerkiksi huijaamiseen, plagiointiin tai toisen yksityiseen tietoon pääsyyn avautuu helposti. (Anderson 2002, 175.) Vaikka nuori tietäisi-kin näiden toimien olevan laittomia, ihanteellinen mahdollisuus testata rajojaan houkuttaa (Hellenga 2002, 219).

Ellei uusia kasvatusstrategioita ja materiaalia ilmaannu, uusien sukupolvien elämäntyylit saattaa mullistaa menneiden sukupolvien etiikan ja arvomaailman. (Anderson 2002, 175–176.) Kiusaaminen kouluissamme on yhä suuri ongelma tehokkaista interventio-ohjelmista huolimatta. Sekä opetusministeriön (2008) että Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (2009) tutkimuksissa todetaan kiusaamisen yleistyneen yläkouluikäisten keskuudessa. Raskauskas ja Stoltz (2007, 564) arvelevat nuorten kiusaamisen yleistymisen syynä olevan yleisen asennemuutoksen: väkivaltaista käyttäytymistä ei pidetä enää niin vakavana asiana nuorten keskuudessa.

Nykyajan nuoret edustavat ensimmäisiä sukupolvia, jotka ovat kasvaneet yhteiskunnassa, jossa internet on integroitu ihmisen jokapäiväiseen elämään. Tänä päivänä koulunsa aloittavien ekaluokkalaistenkin elämäntapa on jo digitaalinen. Verkkokiusaaminen näyttäisi siirtyvän yhä nuorempien lasten keskuuteen ja jatkuvasti kehittyvä tekniikka lisää sen mahdollisuuksia. (Puustinen 2008, 21.) Internet- ja kännykkäkiusaamista on tutkittu tähän asti lähinnä yläkouluikäisten nuorten keskuudessa, kuten tässäkin tutkimuksessa. Jatkossa internet- ja kännykkäkiusaamistutkimus tulisikin ulottaa myös huomattavasti nuorempien oppilaiden tutkimiseen, etenkin Suomen kaltaisissa maissa, joissa tietotekninen saatavuus myös pienten koululaisten keskuudessa on hyvä.

Nuorten internetin käytön lisääntyessä aikuisten ja nuorten välille saattaa rakentua kuilu, jolloin kasvattavan sukupolven edustajat, kuten vanhemmat ja opettajat eivät välttämättä ymmärrä, mitä mahdollisuuksia internet tarjoaa. Suorannan ja Lehtimäen (2003, 31) mukaan lapset ja nuoret saatetaan nähdä myös uuden ajan airueiksi, jotka tietoteknisillä taidoillaan vievät muutkin uuteen aikaan. Lasten ja nuorten tietoteknisen näppäryyden ei pitäisi kuitenkaan antaa hämätä. Aikuisia tarvitaan ohjaamaan, opastamaan ja seuraamaan nimenomaan nuorten verkkokäyttämistä. Patchinin ja Hindujan (2006, 162) mukaan vanhempien tulisi seurata nuorten nettikäyttämistä kotona ja opettajien tulisi tarkkailla tilannetta koulussa. Tuuralan mielestä opettajan ei tarvitse tietää teknologiasta enempää kuin oppilaat tai johdattaa oppilaita tietoyhteiskun-

taan, koska nämä ovat jo siellä muutenkin. Sen sijaan opettajaa tarvitaan virtuaalimaailman järjeistämiseen. Opettajien on tultava tietoyhteiskunnan kehitykseen mukaan tai tulevaisuus ei näytä hyvältä. Tulevaisuudessa myös koulun tulisi kyetä tarjoamaan ”medianatiiveille” oppilaille uusia, digitaalisia oppimistyylejä. (Puustinen 2008, 21–22.) Tällä hetkellä opettajien taitoja digitaalisen median käytössä, alati uudistuvassa koulussa, tulisi jatkuvasti tukea. Tulevaisuudessa, jolloin opettajat ovat itsekin ”medianatiiveja”, painottunevat enemmän mediakasvatuksellisten arvojen välittämisen taidot. Myös digitaaliseen mediaan liittyvälle, opettajien ennakkoluuloja ja asenteita mittaavalle tutkimukselle saattaisi olla tarvetta, jotta tiedostettaisiin, minkälaisia esteitä kouluissamme mediakasvatuksen antamiselle on olemassa. Jatkossa tulisi panostaa myös opettajia koskevaan verkkotutkimukseen ja kartoittaa, paljonko he tietävät siitä, sekä minkälaisia puuttumiskeinoja heillä on käytettävissään verkkokiusaamisen vastaisessa taistelussa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mikä on internet- ja kännykkäkiusaamisen tila kouluissamme, onko muualla maailmassa suurta huolta aiheuttanut kiusaamisen muoto rantautunut myös meille. Tulosten mukaan viikoittain kiusatuksi tuli lähes joka kymmenes oppilas ja verkkokiusaamista koki puolet vähemmän. Perinteinen koulukiusaaminen oli siis yleisempää. Ulkomaisiin tutkimuksiin verrattuna verkkokiusaamista esiintyi vähän. Tulos on ehkä hieman yllättävä, kun otetaan huomioon suomalaisten nuorten tietoteknisten välineiden saatavuus. Tietotekniikkaa ei meillä ainakaan toistaiseksi ole valjastettu toisten kiusaamistarkoituksiin. Ilmiön ymmärtämiseksi tulisi selvittää miten nuoret kokevat verkkokiusaamisen. Onko se suunnitellumpaa toimintaa kuin koulussa tapahtuva kiusaaminen? Koulukiusaaminen liittyy usein ohimeneviin tilanteisiin ja kiusaamistilanteet saattavat syntyä spontaanisti. Verkkokiusaaminen edellyttää ainakin sitä, että kiusaaja, joka usein on koulukaveri, pitää kiusatun mielessään myös koulun ulkopuolella. Tutkimustulos herättää tarpeen tietää asiasta enemmän. Jatkossa tulisikin tutkia enemmän niitä käsityksiä, asenteita ja mielipiteitä, joita nuorilla on verkkokiusaamista kohtaan.

Mikäli Smithiin ym. (2008, 377) on uskominen, internet- ja kännykkäkiusaaminen on nouseva ilmiö. Maissa, joissa verkkokiusaamista on tutkittu kauemmin ja joissa se on tiedostettu paremmin, on havaittu, että siinä, missä perinteinen koulukiusaaminen vähenee tehokkaiden interventio-ohjelmien tuloksena, verkkokiusaaminen lisääntyy voimakkaasti (Smith ym. 2008, 377). On täysin mahdollista, että verkkokiusaamisesta muodostuu perinteisen kiusaamisen kaltainen ongelma myös meillä. Williamsin ja Guerran (2007, 21) mukaan verkkokiusaamista voidaan parhaiten ehkäistä vaikuttamal-

la nuorten yleisiin käsityksiin kiusaamisesta, tekemällä koko kouluun kiusaamista vastustava ilmapiiri ja parantamalla oppilaiden välisiä suhteita rakentavampaan suuntaan. (Williams & Guerra 2007, 21.) Tehokkaan intervention kehittämiseksi tarvitaan kuitenkin lisää tietoa. Laajamittainen verkkokiusaamista koskeva tieteellinen tutkimus olisi tarpeen myös Suomessa.

LÄHTEET

- Anderson, R. 2002. Youth and Information Technology. Teoksessa J. Mortimer. & R. Larson. 2002. (toim.) *The Changing Adolescent Experience. Societal Trends and The Transition to Adulthood.* Cambridge university press, 175–207.
- Beran, T., Li, Q. 2007. The Relationship Between Cyberbullying and Schoolbullying. *Journal of Student Wellbeing* 1 (2), 15–33.
- Belsey, B. 2005. <http://www.cyberbullying.ca> Tulostettu 24.5.2009.
- Boyd, D. 2006. Discussion: MySpace and Deleting Online Predators Act. (DOPA) [online discussion by S. Wright] <http://www.danah.org/papers/MySpaceDOPA.pdf>. Tulostettu 24.5.2009.
- David-Ferdon, C. & Feldman, M. 2007. Electronic Media, Violence and Adolescents: An emerging public health problem. *Journal of Adolescent Health* 41, 1–5.
- Dedman, B. 2000. Schools may miss mark on preventing violence. *Chicago Sun-Times* .15.10 2000. http://www.ustreas.gov/usss/ntac/chicago_sun/shoot16.htm. Tulostettu 24.5.2009.
- Eriksson, B., Lindberg, O., Flygare, E. & Daneback, K. 2002. Skolan – en arena för mobbning – en forskningsöversikt och diskussion kring mobbning i skolan. Skolverket. Kalmar: Lenanders grafiska Ab.
- Eurooppa komissio 2009. Telealan markkinatutkimus 2008. europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/473&format=PDF&aged=0&language=FI&guiLanguage=en. Tulostettu 30.3.2009.
- Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 288. Jyväskylä: University of Jyväskylä 2006.
- Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Kirjapaja, Helsinki.
- Harjunkoski, S-M. & Harjunkoski, R. 1994. Kiusanhenki lapsenkengissä Koulukiusaamisen haaste kasvattajalle. Juva: Kirjapaja.
- Hellenga, K. 2002. Social Space, the Final Frontier. Adolescents on the Internet. Teoksessa J. Mortimer. & R. Larson.. (toim.) *The Changing Adolescent Experience. Societal Trends and The Transition to Adulthood.* Cambridge university press, 208–249.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Holmberg-Kalenius, T. 2008. Elämää koulukiusaamisen jälkeen. Jyväskylä: Gummerus.
- Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Opas kouluille ja kasvattajille. Suom.S. Korpela. Helsinki: Kirjapaja.
- Iltalehti. Koulukiusattu tyttö laati tappolistan. *Uutiset* 15.1.2010.
- Juvonen, J. & Gross, E. 2008. Extending the School Grounds?—Bullying Experiences in Cyberspace. *Journal of School Health* 78 (9), 496–505.
- Järvenpää, V. 2008. Peruskoululaisia kiusataan Pälkäneellä aiempaa enemmän. *Sydän-Hämeen lehti*. 27.3.2008, 5.
- Kalliosaari, K. 2009. Virtuaalipoliisit päässeet jo useiden rötösten jäljille. *Aamulehti* 15.9.2009, 4.
- Kangas, S., Lundvall, A. & Sintonen, S. 2008. Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Liikenne- ja viestintäministeriö 2008. Lasten ja nuorten mediafoorumi.

- http://74.125.77.132/search?q=cache:3e5iiTMijfcJ:www.lvm.fi/c/document_library/get_file%3FfolderId%3D22170%26name%3DDLFE-4803.pdf%26title%3DLasten+lasten+ja+nuorten+mediank%C3%A4ytt%C3%B6+p%C3%A4hkin%C3%A4nkuoressa&cd=1&hl=fi&ct=clnk&gl=fi
- Kowalski, R.M. & Limber, S.P. 2007. Electronic Bullying Among Middle School Students. *Journal of Adolescent Health* 41. 22–30.
- Kowalski, R.M., Limber, S.P. & Agatston, P.W. 2008. *Cyber Bullying: Bullying in the Digital Age*. Malden, MA: Blackwell.
- Kuure, T. 2009. Kuka korjaa rikkoutuneen sielun? Teoksessa T. Hoikkala & L. Suurpää (toim.) *Kauhajoen jälkipaini. Nuorisotutkijoiden ja ammattilaisten puheenvuoroja*. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 25. ISBN: 978-952-5464-52-8 (PDF).
- Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003.
- Lenhart, A. 2007. *Pew Internet & American Life Project Parents and Teens Survey*. http://www.yellodyno.com/pdf/PEW_Report_Cyberbullying_2007.pdf. Tulostettu 2.1.2010.
- Li, Q. 2006. Cyberbullying in Schools: A Research of Gender Differences. *School Psychology International*, 27 (2), 157–170.
- Lämsä, A-L. 2009a. Lasten ja nuorten suhtautuminen kouluun Teoksessa A-L. Lämsä. (toim.) *Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin*. Jyväskylä: PS-kustannus. 33–58.
- Lämsä, A-L. 2009b. Kiusaamisen muodot ja ulottuvuudet. Teoksessa A-L. Lämsä. (toim.) *Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin*. Jyväskylä: PS-kustannus. 59–74.
- Lämsä, A-L., Kiviniemi, L. & Pönkkö, M-L. 2009. Kiusatun leima ja itsetuhoinen elämäntapa. Teoksessa A-L. Lämsä. (toim.) *Mun on paha olla*. 97–110.
- Macklem, G. 2003. *Bullying and Teasing. Social Power in Children's Groups*. New York: Kluwer.
- MLL 2006. Viisaasti verkossa: Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali nettiturvallisuudesta.
- MLL 2007. Netin kuvagalleriat nuorten elämässä. http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/files/MLL_galleriaraportti_2007.pdf. Viitattu 30.3.2009.
- MLL 2008a. Netti- ja kännykkäkiusaaminen. http://www.mll.fi/toiminta/nuorisotyo_ja_kouluysteisty/kiusaamisen_ehkaisen_mina/mita_kiusaaminen_on/netti-ja_kannykkakiusaaminen. Viitattu 15.1.2008
- MLL 2008b. Nuortennetti. <http://www.mll.fi/nuortennetti/> http://www.mll.fi/nuortennetti/asiaa/viisaastiverkossa/ilkeitaviestejajatorkeita_kuv/ Viitattu 15.1.2008.
- MLL 2009a. Nuorten netti. Stooreja kiusaamisesta. Muo kiusataan vatkuvasti. Nimerkki homo(ko) 27.2.09. klo 18:13. http://www.mll.fi/nuortennetti/stoorit/stooreja_kiusaamisesta/?E*O=45
- MLL 2009b. Miksi kertoisin kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/a6e07705b1b361c563559425d7087b16/1262443718/application/pdf/11201678/MLL%2520Kiusaamiskyselyraportti%2520web.pdf>
- MTV3. 2009a. Teksti tv:n uutiset. 29.8.2009.
- MTV3, 2009b. Uutiset 16.9.2009.

- National Crime Prevent Council. 2009. Stop Cyberbullying before it starts. <http://www.ncpc.org/resources/files/pdf/bullying/cyberbullying.pdf>. Tulostettu 2.1.2010.
- Olweus, D. 1992. Kiusaaminen koulussa. Helsinki: Otava.
- Opm. 2008. Koulukiusaaminen peruskoulun yläluokilla 2000–2007. Opetusministeriön julkaisuja 2008:7. <http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut/2008/>. Viitattu 22.3.2008.
- Passi, M. 2009. Kiusaaminen saa netissä rikollisia muotoja. Helsingin Sanomat. Kotimaa. 17.1.2009, 6.
- Patchin, J.W. & Hinduja, S. 2006. Bullies Move Beyond the Schoolyard. A Preliminary Look at Cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*. 4 (2), 148-168.
- Pelastakaa Lapset ry (2006) Kännykällä tottakai! Raportti lasten matkapuhelinten käytöstä. http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/nettivihje/kyselyt/mobiilikysely_2006.pdf. Viitattu 10.3.2009.
- Pelastakaa Lapset ry .2008. Lapsen ääni kysely. Raportti lasten netin käytöstä. http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/fi/raportit/2008/LapsenAani_2008.pdf
- Pelastakaa Lapset ry. 2009. Lapsen ääni kysely. Raportti lasten netin käytöstä. http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/fi/raportit/2009/LapsenAani_2009.pdf
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- Perusopetuslaki 628/1998 ja laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003.
- Pirkis, J., Blood, W., Beautrais, A., Burgess, P. & Skehan, J. 2006. Research Trends: Media Guidelines on the Reporting of Suicide. *Crisis*, 27 (2), 82-87. <http://ovidsp.uk.ovid.com.ezproxy.jyu.fi/spb/ovidweb.cgi?WebLinkFrame-set=1&S=LNLNPDBBFNHFKEFLNLFCEBGPOAHAA00&returnUrl=http%3a%2f%2fovidsp.uk.ovid.com%2fspb%2fovidweb.cgi%3f%26Full%2bText%3dL%257cS.sh.15.16%257c0%257c00003243-200627020-00006%26S%3dLNLNPDBBFNHFKEFLNLFCEBGPOAHAA00&direct-link=http%3a%2f%2fgraphics.uk.ovid.com%2fovftpdfs%2fPDHFFNBGCEDLFN00%2ffs046%2fovft%2flive%2fgv025%2f00003243%2f00003243-200627020-00006.pdf&filename=Media+Guidelines+on+the+Reporting+of+Suicide>. Tulostettu 14.8.2009.
- Puustinen 2008. Mennäänkö meseen? K. Tuuralan haastattelu. 14.3.2008, *Opettaja*, 11, 20–22.
- Raskauskas, J. Stoltz, A. 2007. Involvement in Traditional and Electronic Bullying Among Adolescents. *Developmental Psychology*, 43 (3), 564–575.
- Reinboth, C. 2006. Tunnista ja torju työpaikkakiusaaminen. Tallinna: Yrityskirjat.
- Rikoslaki 531/2000. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Salmivalli, C. 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Tampere: Tammer-Paino.
- Salmivalli, C. 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmivalli, C., Pöyhönen, V. & Kaukiainen, A. 2009. KiVa Koulu. Opettajan opas alakoulun 4. luokalle. Turun yliopiston psykologian tutkimuksesta käytäntöön – julkaisusarja, 3.
- Suhonen, S. 2008, Cyberbullying. Email sirpa.suhonen@tsk.fi 26.3.2008. Tulostettu 26.3.2008.

- Shariff, S. Cyber-bullying. Issues and solutions for the school, the classroom and the home. 2008. New York: Routledge.
- Slonje, R. & Smith, P. 2008. Cyberbullying: Another main type of bullying? Scandinavian Journal of Psychology, 49, 147–154.
- Smith P., Mahdavi J., Carvalho M. ja Tippett N. (2006) An Investigation Into Cyberbullying, Its Forms, Awareness and Impact, and The Relationship Between Age and Gender in Cyberbullying. Anti-Bullying Alliance. Reasearch Brief . RBX 03-06. Tulostettu 12.3.2008.
<http://www.dcsf.gov.uk/research/data/uploadfiles/RBX03-06.pdf>
- Smith, P.K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S. & Tippett, N. 2008. Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. Journal of Psychology and Psychiatry, 49 (4), 376–385.
- Suomen internetopas 2009. Kontaktia media. Viitattu 16.11.2009.
<http://www.internetopas.com/sanasto/#F>
- Suoranta, J. & Lehtimäki, H. 2003. Verkostosiaalisuus ja nuoret. Teoksessa S. Kangas, T. Kuure (toim.) Teknologisoituva nuoruus. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 33. Helsinki: Yliopistopaino
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2009. Kouluterveyskysely. Kiusaaminen.
<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2009/kiusaaminen2009.htm>. Tulostettu 13.11.2009.
- Tietotekniikan termitalkoot 2005. (2005-05-20).
<http://www.tsk.fi/tsk/termitalkoot/Tulostettu> 14.2.2008.
- Tietotekniikan termitalkoot 2006. (2006-12-05).
<http://www.tsk.fi/tsk/termitalkoot/Tulostettu> 14.2.2008.
- Tietotekniikan termitalkoot 2007. (2007-12-14).
<http://www.tsk.fi/tsk/termitalkoot/Tulostettu> 14.2.2008.
- Tilastokeskus 2009a. Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö.
<http://www.stat.fi/til/sutivi/index.html>. Tulostettu 15.11.2009.
- Tilastokeskus 2009b. Tilastollinen kuntaryhmitys 2009.
<http://www.tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/kuntaryhmitys/001-2009/luokitusavain.html>. Viitattu 29.6.2009
- Tolvanen, K. 2009. Ohjelmassa R. Kivihalme (Tuottaja) Itsemurha.net. Ajankohtainen kakkonen special. Yle TV2. Esitetty 6.1.2009. Katsottavissa
<http://arena.yle.fi/toista?id=1763810fpladd=1763810>. Viitattu 6.1.2009.
- Tuomisto, T., Salmivalli, C. & Poskiparta, E. 2009. Kivassa koulussa ei kiusata! Teoksessa A-L, Lämsä. (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Turun Sanomat. 2007. Tornion kouluissa paljastui laaja nettikiusaus. Turun Sanomat 26.4.2007. <http://www.ts.fi/arkisto/haku.aspx?ts=1,0,0,0:0:454797,0>.
- Tolvanen, K. 2009. Ajankohtainen Kakkonen Special. Itsemurha. net. Tuottaja Reetta Kivihalme. Esitetty 6.1.2009. YLE TV2.
<http://arena.yle.fi/toista?id=1763810fpladd=1763810>.
- Vartia, M., Lahtinen, M., Joki M. & Soimi, S. 2008. Piinan loppu. Kiusaamistilanteiden selvittely työpaikalla. Työterveyslaitos. Helsinki.
- Veivo-Lempinen, L. 2009. Nuoren aito kohtaaminen. teoksessa A-L, Lämsä. (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. 197–214.
- Viestintävirasto 2008. Lasten mediakäytön rajoittaminen suomalaisperheissä 2008. Viestintäviraston julkaisuja 10/2008.

<http://www.ficora.fi/attachments/suomial/5BJpXL0eJ/Julkaisu102008lastenmediakauttotutkimus.pdf>.

- Wang, J., Iannotti, R.J. & Nansel, T.R. 2009. School Bullying Among Adolescents in the United States: Physical, Verbal, Relational, and Cyber. *Journal of Adolescent Health* 45, 368–375.
- Willard, N. 2004. “An Educator’s Guide to Cyberbullying and Cyberthreats”. www.new.csriu.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf. Tulostettu 12.1.2008.
- Williams, K. & Guerra, N. Prevalence and Predictors of Internet Bullying. 2007. *Journal of Adolescent Health*. 41, 14–21.
- Wolak, J.D., Mitchell, K.J. & Finkelhor, D. Does Online Harassment Constitute Bullying? An Exploration of Online Harassment by Known Peers and Online-Only Contacts. 2007. *Journal of Adolescent Health* 41, 51–58.
- YLE, TV2. Ajankohtainen Kakkonen Special. Itsemurha. net. Tuottaja Reetta Kivihalmme. Esitetty 6.1.2009.

LIITEET

LIITE1: Kysymyslomake

Kysely internet- ja kännykkäkiusaamisesta

Internetin ja kännykän käyttötottumukset

7 lk 8 lk 9lk

1. Millä luokalla olet?

tyttö poika

2. Mikä on sukupuolesi?

Valitse seuraavasta alavetovalikosta oma koulusi

3. Kouluni on

Seuraavaksi kysymme internetin käyttösi liittyviä kysymyksiä

kyllä ei

4. Pääsetkö kotoasi käsin internetiin?

monta kertaa
päivässä

kerran päi-
vässä

muutaman kerran
viikossa

en juuri
koskaan

5. Kuinka usein käyt keskimäärin internetissä?

6. Paljonko arvelet käyttäväsi aikaa **VIKOSSA** seuraaviin sivustoihin tai toimintoihin internetissä? Merkitse käyttämäsi aika ruutuun **MINUUTTEINA**. Esim. 0= en yhtään, 30 = puoli tuntia ja 60 = yksi tunti. Vastaa 10 minuutin tarkkuudella.

minuuttia viikossa

Keskustelupalstat tai blogit (eli nettipäiväkirjat)

Kuvagalleriat (esim. IRC-Galleria, Kuvake.net jne.)

Chat (verkkoyhteys reaaliajassa)

Pikaviestimet (esim. Facebook, Skype, Mese)

Sähköposti

Tiedonhaku (esim. Google, Yahoo, tietokannat, arkistot ym.)

Verkkosanakirjat- ja tietokirjat

Asiantuntija- ja viranomaispalvelut (esim. Nuortennetti, nettilääkäri ym.)

Asioiden hoitaminen (esim. verkkopankki ym.)

Verkko-ostosten tekeminen

Musiikin tai elokuvien lataus tai kuuntelu/katselu

Verkkopelit (esim. Runescape, Habbo, Dark Orbit ym.)

Surffailu netissä eri sivustoilla

(jatkuu)

Seuraavaksi kysymme kännykän käyttösi liittyviä kysymyksiä

kyllä ei

7. Onko sinulla oma kännykkä? **Puhelimen käyttömahdollisuus kuukaudessa**Puheaikani on maksettu
etukäteen (prepaid)Minulla on
saldoraja/kkPuhelimeni käyttöä
ei ole rajoitettu8. Kuinka paljon sinun on mahdollista
käyttää kännykkääsi kuukaudessa? **9. Mihin kaikkiin toimintoihin käytät kännykkääsi ja kuinka paljon?**

en lainkaan vähän jonkun verran paljon

Puhelinsoittoihin   Tekstiviestien lähettämiseen   Videopätkien kuvaamiseen ja katseluun   Valokuvien ottamiseen ja katseluun   Multimediaviestien lähettelyyn ja vastaanottamiseen   Pelaamiseen   Musiikin kuunteluun   Internetissä liikkumiseen   Bluetoothin kautta tapahtuvaan tiedonsiirtoon   Johonkin muuhun, mi-
hin?

12. Jos olet kertonut kiusaamisesta jollekulle, kenelle kertominen helpotti eniten?

	ei lainkaan hyödyllistä	helpotti vähän	helpotti paljon	en ole kertonut
Kaverille	☐	☐	☐	☐
Vanhemmille	☐	☐	☐	☐
Opettajalle	☐	☐	☐	☐
Rehtorille	☐	☐	☐	☐
Kouluterveydenhoitajalle	☐	☐	☐	☐
Olen kääntynyt internetin kiusa-sivustojen tai muun sellaisen asiantuntijan puoleen	☐	☐	☐	☐

Mistä arvelet tämän johtuvan?

13. Jos tilanne helpottui, kerro mitä tapahtui

14. Jos tilanne vaikeutui, kerro mitä tapahtui

15. Kenellä on parhaat mahdollisuudet puuttua kiusaamiseen?

	ei lainkaan mahdollis- ta	vähän mahdollis- ta	paljon mahdollis- ta	en osaa sa- noa
Kaverilla	☐	☐	☐	☐
Vanhemmilla	☐	☐	☐	☐
Opettajalla	☐	☐	☐	☐
Rehtorilla	☐	☐	☐	☐
Kouluterveydenhoitajal- la	☐	☐	☐	☐

Jollain muulla, kenellä?

Kännykkäkiusaaminen

Kännykällä tapahtuva kiusaaminen voi olla esim. ilkeämielisten tekstiviestien, valokuvien tai videoiden lähettämistä tai häiriöpuhelujen soittamista.

16. Seuraavaksi on lueteltu erilaisia kännykän välityksellä tapahtuvia kiusaamisen muotoja. Millaisia kokemuksia sinulla on niistä? Voit valita useampia kohtia.

Tekstiviestihäirintä

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut näin tapahtuvaan kiusaamiseen.

Ilkeämieliset puhelut

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut näin tapahtuvaan kiusaamiseen.

Bluetoothin kautta tapahtuva kiusaaminen

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut näin tapahtuvaan kiusaamiseen.

Nolojen kuvien tai videopätkien levittely kännykän välityksellä

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut näin tapahtuvaan kiusaamiseen.

Jotenkin muuten, miten?

Internet-kiusaaminen

Internetin kautta kiusaaminen voi tapahtua esim. sähköpostin, verkkojuttelun (chat ym.), pika-
viestiohjelman (mese ym.) tai internet-sivustojen välityksellä.

17. Seuraavaksi luetellaan erilaisia internetin välityksellä tapahtuvia kiusaamisen muotoja. Minkä-
laisia kokemuksia sinulla on niistä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Ilkeämieliset ja loukkaavat viestit (esim. sähköpostit)

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Seksiin tai seksuaalisuuteen liittyvät kommentit tai ehdotukset

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Juoruilu tai perättömien juttujen levitteleminen jollain tavalla internetissä

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Toisen nimellä tai nimimerkillä esiintyminen internetissä

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Henkilökohtaisen tai häpeää aiheuttavan asian levittäminen (esim. muunneltu valokuva tai vi- deo)

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Julkinen pilkkaaminen tai haukkuminen esim. jollain nettisivustolla

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Salasanan paljastamaan houkuttelemisen ja sitten sen käyttäminen toista vastaan

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Keskusteluryhmän tai yhteisön ulkopuolelle sulkeminen tarkoituksellisesti

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Väijyminen eli toistuva häiritseminen, "vaaniminen"

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Uhkailu tai pelottelu

- Olen kuullut tällaisesta kiusaamisesta.
- Minua on kiusattu näin.
- Tunnen jonkun, jota on kiusattu näin.
- Olen itse osallistunut jonkun kiusaamiseen näin.

Tiedätkö jonkin muun tavan kiusata internetin välityksellä? Minkä?

Internet- ja kännykkäkiusaaminen ilmiönä**18. Kuka sinua on kiusannut internetin tai kännykän välityksellä?**

- Ei kukaan
- Koulusta tuttu henkilö
- Koulun ulkopuolinen henkilö
- Tuntematon

19. Jos sinua on kiusattu internetin tai kännykän välityksellä, kumpaa sukupuolta kiusaaja on/oli?

- Minua ei ole kiusattu internetin tai kännykän välityksellä
- Tyttö
- Poika
- Sekä tyttö että poika
- En tiedä kiusaajani sukupuolta

20. Kuinka usein tämän lukuvuoden aikana...

	useita kertoja viikossa	noin kerran viikossa	harvemmin ei lain- kaan
Sinua on kiusattu internetin tai kännykän välityksellä?	☐	☐	☐
Olet nähnyt jotakuta muuta kiusattavan internetin tai kännykän välityksellä?	☐	☐	☐
Olet osallistunut muiden kiusaamiseen internetin tai kännykän välityksellä?	☐	☐	☐
Koulussasi on puututtu internetin tai kännykän välityksellä tapahtuvaan kiusaamiseen?	☐	☐	☐

21. Ketä sinä olet kiusannut internetin tai kännykän välityksellä?

- En ketään
- Koulusta tuttua henkilöä
- Koulun ulkopuolista henkilöä
- Tuntematonta

22. Jos olet kiusannut, kumman sukupuolen edustajaa olet kiusannut?

- En ole kiusannut
- Tyttöä
- Poikaa
- Sekä tyttöä että poikaa
- En tiedä kiusaamani sukupuolta

23. Kenelle ja kuinka usein olet kertonut internet- ja kännykkäkiusaamisesta?

	en lain- kaan	joskus	usein	joka kerta
Kaverille	☐	☐	☐	☐
Vanhemmille	☐	☐	☐	☐
Opettajalle	☐	☐	☐	☐
Rehtorille	☐	☐	☐	☐
Kouluterveydenhoitajalle	☐	☐	☐	☐
Olen kääntynyt internetin kiusa-sivustojen tai muun sellaisen asi- antuntijan puoleen	☐	☐	☐	☐

**24. Jos olet kertonut internet- ja kännykkäkiusaamisesta jollekulle, kenelle kertominen oli hyö-
dyllisintä?**

	ei lainkaan hyö- dyllistä	helpotti vähän	helpotti paljon	en ole kertonut
Kaverille	☐	☐	☐	☐
Vanhemmille	☐	☐	☐	☐
Opettajalle	☐	☐	☐	☐
Rehtorille	☐	☐	☐	☐
Kouluterveydenhoitajalle	☐	☐	☐	☐
Internetin kiusa-sivustoille tai muulle sellaisel- le asiantuntijalle	☐	☐	☐	☐

Jollekin muulle, kenelle?

25. Jos tilanne helpottui, kerro mitä tapahtui

26. Jos tilanne vaikeutui, kerro mitä tapahtui

27. Kenellä on parhaat mahdollisuudet puuttua internet- ja kännykkäkiusaamiseen?

	ei lainkaan mahdollis- ta	vähän mahdollis- ta	paljon mahdollis- ta	en osaa sa- noa
Kaverilla	☐	☐	☐	☐
Vanhemmilla	☐	☐	☐	☐
Opettajalla	☐	☐	☐	☐
Rehtorilla	☐	☐	☐	☐
Kouluterveydenhoitajal- la	☐	☐	☐	☐

Jollakulla muulla, kenellä?

Mistä arvelet tämän johtuvan?

Vastaajan tiedot

28. Mikä oli viimeisen todistuksesi äidinkielen numero?

29. Mikä oli viimeisen todistuksesi matematiikan numero?

30. Oletko käynyt erityisopetuksessa kuluneen lukuvuoden aikana? Kyllä En

31. Oletko käynyt erityisopetuksessa joskus aikaisemmin? Kyllä En

32. Opiskeletko erityisopetusluokassa/pienryhmässä? Kyllä En

33. Onko sinulle tehty HOJKS? (Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) Kyllä Ei En tiedä

34. Millaiseksi arvelisit opettajiesi arvioivan sinun käyttäytymistäsi? Hyväksi Tavalliseksi Huonoksi

35. Millaiseksi itse arvioisit kou-
lumenestyksesi? keskinkertaista pa-
remmaksi Keskinertaiseksi Keskinertaista huo-
nommaksi

Mielipiteet ja käsitykset

36. Seuraavaksi esitetään väitteitä, joissa halutaan tietää kuinka samaa tai eri mieltä niistä olet. Vastaa jokaiseen kysymykseen.

	eri mieltä	vähän eri mieltä	vähän samaa mieltä	samaa mieltä	en tiedä
Internetissä kiusataan samoja henkilöitä kuin koulussakin.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulussa kiusattu kosta internetissä kiusaajilleen.	☐	☐	☐	☐	☐
Internet-kiusaaminen on eri asia kuin koulukiusaaminen.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulussa tapahtuneista asioista puhutaan internetissä koulun jälkeen.	☐	☐	☐	☐	☐
Internetissä tapahtuneista asioista puhutaan koulussa.	☐	☐	☐	☐	☐
Internetissä kiusaaminen on nolompaa kuin koulukiusaaminen.	☐	☐	☐	☐	☐
Kukaan ei voi saada internet-kiusaamista loppumaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulukiusaaminen ei lopu koskaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulukiusaaminen on vakavampaa kuin internet-kiusaaminen.	☐	☐	☐	☐	☐
Internet-kiusaaminen on ahdistavaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhemmat eivät ymmärrä, mitä internetissä oikeasti tapahtuu.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulun aikuiset eivät ymmärrä, mitä internetissä oikeasti tapahtuu.	☐	☐	☐	☐	☐
Internet-kiusaamisesta kannattaa kertoa aikuiselle.	☐	☐	☐	☐	☐
Aikuiset eivät osaa puuttua internet-kiusaamiseen, vaikka haluaisivatkin.	☐	☐	☐	☐	☐

37. Miksi mielestäsi internetissä kiusataan?

38. Haluatko kertoa vielä jotain aiheeseen liittyvää, mitä?